

GULÁCSY IRÉN

JEZABEL

TÖRTÉNELMI REGÉNY

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B.

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-28-8

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

ELSŐ KÖTET	5
ELSŐ RÉSZ ÚJ SAECULUM.....	5
MÁSODIK RÉSZ ODA POLONIA	118
HARMADIK RÉSZ TALMI-KIRÁLY	138
NEGYEDIK RÉSZ A DIÓSGYŐRI HÁZASSÁGSZERZÉSEK	174
ÖTÖDIK RÉSZ HALÁLVONULÁS.....	222
HATODIK RÉSZ ZSIGMOND KIBUJDOSÁSA	270
MÁSODIK KÖTET.....	291
HETEDIK RÉSZ HEDVIG ELHIVATÁSA.....	291
NYOLCADIK RÉSZ ÉJFÉLI ESKÜVŐ	324
KILENCEDIK RÉSZ A NÁPOLYI KIRÁLYFOGÁS.....	345
TIZEDIK RÉSZ HUOK SZORUL	371
TIZENEGYEDIK RÉSZ ÉLŐ EMBER ÖZVEGYE	427
TIZENKETEDIK RÉSZ FÜGÉRE FÜGÉT.....	471
TIZENHARMADIK RÉSZ ORSZÁGZÁLOGOLÁS	493
TIZENNEGYEDIK RÉSZ A MINDSZENTI ESKÜVŐ	512
TIZENÖTÖDIK RÉSZ JEZABEL	538
TIZENHATODIK RÉSZ KISBOGÁRNYI NAGYSÁNDOR .	565
TIZENHETEDIK RÉSZ DECEMBERI MEDVEFORRADALOM	599
TIZENNYOLCADIK RÉSZ DURAZZOI KÁROLY.....	626
HARMADIK KÖTET.....	672

TIZENKILENCEDIK RÉSZ A FEHÉRVÁRI FEKETE NAP..	672
HUSZADIK RÉSZ BALÁZS MEGKÍSÉRTÉSE	705
HUSZONEGYEDIK RÉSZ HÁRMAT KIÁLT A KAKAS	753
HUSZONKETTEDIK RÉSZ PÜNKÖSDI KIRÁLY.....	798
HUSZONHARMADIK RÉSZ NEM KELL A SÓSLÉ	855
HUSZONNEGYEDIK RÉSZ ÁRVALÁNYOK	869
HUSZONÖTÖDIK RÉSZ «MENE, TEKEL, UFÁRSZIN»...	895
HUSZONHATODIK RÉSZ «NEC BIS IN IDEM»	931
HUSZONHETEDIK RÉSZ FELSÉGSÉRTÉS NÉLKÜL	987
HUSZONNYOLCADIK RÉSZ A NOVIGRÁDI ÁRNYAK..	1020
HUSZONKILENCEDIK RÉSZ EURÓPA HULLÓ CSILLAGA	1049
HARMINCADIK RÉSZ JEZABEL PÖRE	1087
HARMINCEGYEDIK RÉSZ HÁRMASHALOM	1131

ELSŐ KÖTET

ELSŐ RÉSZ ÚJ SAECULUM

I.

A fehérvári prépost székházában, a királyi vendégszállás hosszú folyosójára betekintett a szeptemberi napsugár. Az ólomfoglatú ablakok tündöklését rávetítette a szemközti meszelt falakra. Az árnyékokat eltúlozta.

A folyosón egy női alak lebegett végig. Izmos, magasnövésű volt a nő s már negyven és ötven közt. De aki nem tudta a korát, harmincnál többnek aligha tartotta volna.

Az asszony mély gyászt viselt, melyből még áradt a tömjén, babér, - hervadó koszorúknak és viaszgyertyáknak az a sajátságos illatkeveréke, ami csak temetések után tapasztalható. Mindazonáltal a hölgy élesmetszésű arcán és villogó fekete szemeiben nem látszottak a friss bánat nyomai. Inkább izgalom. Hiszen napok óta zajlott körötte

az élet! Mintha esztendők megbénult mozdulatlansága után, most egyszerre szabadulna láncairól minden kerék...

Sietett a nő.

Amerre elhaladt, térdek-fejek meghajoltak. Ő azonban nem terhelte magát a visszaköszöngetéssel.

- Királyné, régens királyné vagy! - ez a gondolat feszegette benne a lelket. És hogy nincs többé akadály... Azt az aranyló árnyékot, meg-megjelenő, de már életében is alig valóságos lényt, aki hites ura volt, minap eltemette. Súlyos baja s evveljáró többszertendős különzárkózása folytán, asszonyi valója, férjet, nem veszített benne. Mint uralkodótárs pedig mindent nyert. Önállóságot. Hatalmat... Amit oly szomjan kívánt gyermekkorától, atyjának, Kotromanics István rámai kurta-fejedelmecskének szűkös udvarában!

Vajha igazi, nagy trónban tündökölhethetne! Jönne érte oly úr, aki fejedelmi jelenségét hozzá méltó pompával övezhetné!

Mintha még a sorsot is megigézte volna babonás szemével. Az engedett. És történt, hogy ő a magyar udvarhoz került. Majd a földrész hirtelen özvegységre jutott, leghódoltabb királya terjesztette a szép palotáskisasszony elé lánykérő szándékát. Anjou Lajos... Ludovicus, a *magnus*, ahogy már kortársai, sőt kormányzatának már elég kezdő éveitől fogva nevezték.

De ez több is volt a kelleténél. Túl sok a jóból.

Olyan király oldalán, akit népe "nagy"-nak bálványoz,
ugyan mi lehet a nő?

A nagy király felesége. Csak holmi tartozék. Feles-harmados a ragyogásban. Főleg, ha e ragyogásból vérlázító hosszú ideig, még egy gyűlölt anyós is részt kíván!

Az anyós pár esztendeje tette azt a szívességet, valahára elvakarodott, kimúlt. Tegnapal pedig aztán a legfőbb osztózás is megszűnt.

Szerelem?

Ó, az még régebben! Régen. Elkopott. Elnyűtték a titkolt bajban szenvedő férj rejtelsei. A legutolsó napokig magyarázat nélkül maradt testi-lelki távoltage. Az elhagyatottság.

S most akkor sírni és sokat háborogni?

Aj, egyenes lélek ilyen képmutatásokra nem vállalkozhatik. Az ilyen özvegy szeme bizvást maradhat szárazon és szíve, bár itt-ott sóhajosan, de a nagyobb marcangoltatásoktól illetetlenül.

Erzsébet ráhunyta pilláit a gyors számvetésre. S minthogy közben a folyosó könyökhajlatához ért, határozott fordulattal egy balkézt eső ajtónak indult.

Itt alabárdosok meredeznek. Túl rajtuk nemesi testőrök. Azokon belül főrend kamarások. Ijedten tágítottak utat. És egy szolgálattevő apród mindjárt elrántotta a kilincset.

A zömök, színesre festett ajtó kinyílt. Erzsébet besuhogott a szobába, melynek mélyen lehajló boltozata ódon illatokat és hűvöset sugárzott s valósággal ránehezedett a teremre. Igen. Vállakra. Lélekre is... És jóval a temetés után, az özvegyet most előszörre ütötte meg valamiféle sírbolti gyászhangulat.

De gyakorlati ösztöne az ilyen ködlésekkel hamarosan elbánt. Egy farkasbőrös lóca máris szemetszúrt neki. Serdülő lányka hevert rajta, mellette pedig egy másik kis hajadon, a tettenért gyámkodás megszeppenésével.

A leányok Erzsébet gyermekei voltak s ő gyanakvólag villant rájuk.

- Mi légyen a dolog? Mit mívelnek itten kedveseim?

Amelyik a két gyermek közül lábon állt - a szőke, feltűnő hatalmas növésű, bár arcra fiatalabb - zavartan nyeldesett egy percig, majd erőtvett megilletődöttségén és jelentéstevő hangon felelt:

- Felséges anyánk s asszonyunk, Marenkának minémű dermengései vannak. Csak fejét is bajjal emelheti, egész dolgokat a szeme előtt forogni mondja s gyomra émelyedése gyakor jó.

Az özvegy a padszékhez lépett. A redő mélyebbre árkolódott szemöldökei közt.

- Egyéb sem hiányzanék! - mormolt kedvetlenül és pecsétgyűrűs kezét a sápadt kis hajadon homlokához értette.

- Mit ejti el magát ennyire! - könnyebbült meg mindjárt. - Hiszen semmi forrósága?

- Éppen hogy nagyonis borzong! - vetette ellen a szőke, Hedvig. - Ez az, melyet így septembris közepében meg nem foghattam s lőn biza elég ijedelmem, nem tagadom.

- Mindig a halottra kell gondoljak! - jajdult közbe a fekvő lányka és arcocskájának iszonyodó vonaglásai közben tette sűgva hozzá, mint aki rémálomban vívódik: - Bennevala abba nagy almási veres márványládában s nem mozdult... Immár többé semmi levegőt sem vonhatna bé szegény atyánk őfelsége, csak bennemarad mindig a templomfalban! Ez oly iszontató!

Könnyekkel küzdött és egyszerre sikoltva kitört:

- Félek! Jaj, én úgy félek a haláltul! Soha akarok meghalni!

Erzsébet idegenkedve nézte ezt a vergődést. Nem értette, nem szerette az ilyen gyengeségeket.

- S hát a kötelesség? - jegyezte meg szárazan. - Erre volt aki gondoljon? Királylányok mind a ketten és azonfelül éppen felséged, még Birodalom örököse is. Im hozom a

hírt: a rendek elfogadták s megválasztották. Nem hallod e zsvajt? - pillantott az ablak felé és ajkai körött tűnő, lenéző kifejezés futott el. - Nosza talpra! Csak semmi nyúlszívűség! Meg kell lennie! Kell fölséged e lármázóknak megmutassa magát! Rosszulvaló léte majd elmúlik.

Nehányszor végighúzta hosszú fekete uszályát a földön. Aztán egy fővetéssel:

- Még adja Isten, eleget élhetsz leányom! Addig e mostani nagy találmányos világban örök élet feltalálása is hihető! Az előirt böjtölések vették ennyire lábáról, de holnap a koronázással ennek is vége lesz. Addig királyokul feküdni nem eshetünk. Nocsak Hedvig - intett a másik lány felé - segítsen nényének! Fenséged a bátorabb, az erős. És lesz gondunk, hogy derékséged parlagon majd szintén ne maradjon. Hej, korona kerül még erre a szőke fejre is!

Hirtelen anyai felbuzdulással szívére szorította a hajadonkát.

- Így. Csak tik higgyetek bennünk... Mért vagyunk szülőtök? Elrendelem én az tik sorsotokat! S már ti mindjárt ott a magasban kezdhettek, ahova nekem sok magam-töredelmivel, kúszton kapaszkodnom kellett! De akkor ám keményen viseltessék fenségeitek is! Mert holmiféle nyafka bábúkkal semmire sem menyünk!

Hedviggel ketten talpraállították Máriát. Segített hozzá ő is. Alázatos, jóindulatú, szelíd készség áradt minden mozdulatából. Csak ernyedt volt még. A napok óta tartó

bőjt, valóban... Meg már eredendőleg is törékenynek alkottatott. Sovány teste maga a szűzi lányság. Lenge. Megható. Fejjel magasabb és már zsendülő csípejű, kebledő húga mellett úgy hatott, mint valami holdsugaras álmjelenés.

Az első lépéseket tántorogva tette meg. Kendőjébe fojtotta feltörő élményeit. De kemény anyjának és pártfogó hűgának érintéséből, mintha titokzatos delej ömlött volna bele. Bágyadt mosollyal emelte rájuk tág, komoly, ragyogó barna szemeit.

- Felettébb köszönöm - suttogta. - Máris jobb...

Majd legott éledő aggályossággal tette hozzá:

- S most aztán mit kell tennem? A felséged parancsa..?

- Állj! Imhol a fátyolod - vezényelt az özvegy. - Ezt mindjárt feltűzöm.

Hosszú gyászleplet borított át a kislány fején. Két szarát a halántékainál előre ejtette.

- Hogy több legyen az omló feketeség - magyarázta. - Torkod ni, csupasz! Hát ezt többé meg ne lássam! Keserves évben nem való.

- De mikor úgy fojt a gallér!

- Ohh, biza'! Ki kérdezi? Szabály, az szabály. S jerünk! Miklós nincs itt valahol?

Ez már Hedvignek szólt és a kis hölgy azonnal indult.

- Küldöm, jöttön!

- Mondd neki, hogy sályomokat rendeljen ide. Palota túlnansó szarvába szintén. Olyan kis semmi mégse legyen ez a lány. Kevéssé magasítani köll. Ne hárkálhassonak, hogy ily nagy asszonynak...

A többivel adós maradt a szorgos munka közepett. Ideges keze járt, emésztő nyugtalanul, ügyesen, percnyi megállás nélkül, - font, szöszmötölt, mintha örökös sürgetés alatt égne. S már megint előntötték azok az előbbi nagy gondolatok. Hogy mindjárt a nép... Egész ország elé...

Vajjon eléggé fejedelmi lesz? És testének e gyöngye hajtása illik-e hozzá? Hogy festenek majd együtt? Ó, az amazon és e kicsi jóslat? Bimbó még... Anyja törzsén érlelődik. Csak szép lassan... okosan... Hogy nehezen kibőjtölt jussától, időnap előtt azért senki megint el ne üttessék...

Valahára elkészült. Pár lépést hátrált, hogy egészebb képet nyerjen.

Mária halvány arcocskája szinte világított a komor keretből. Erre elégedetten sóhajtott:

- Mint lássuk, ércsük, kellő árvát mutatsz. Tőled most az kell nekik. S e feketepártás keszkenő a kézbe...

A függöny közben rájuk lebbent. Nagydarab, bogláros-csizmás, üstökös, méltóságos-nehézkes uraság lépett be és köszönt:

- Áldás békesség Asszony asszonyim!

A férfi mindenestől véve a barnaságnak valami kitörülhetetlen színeképét nyomta a memóriába. S hogy: medve... Csak nem az a mulatságosabbik, játékos, táncos fajta. Nem. Zárkózott tekintetű és mindig bús ábrázatú. Hej, de tűz van benne azért! Ott a dióbarna pillantása mélyén! Fojtott!

Amint az úr helybe érkezett, mindjárt kezetsókolt a dámáknak, s Erzsébet szemközt fordult neki.

- Jó, hogy jó, Garám! Fiáért küldettem. Legyünk mind szépen együtt. Idegen pedig senki. És nézd körül uram, mint van e leány? Nádor opiniójára sokat tartunk.

Garay nem lelt kivetni valót.

De az özvegyet ez nem elégítette ki többé. Alig múlt valami nyughatatlansága, rend szerint már követte egy másik.

- Mi a nagyságod tanácsolása? Ablakba hogy állítsuk?

Középre gondolta Miklós úr s égett-agyag színű ábrázatán nagy elégedettség ömlött szét.

- Király - dörmögte megindultan. - Hiába no..! Roppant tekintetű, igen hírt nevet viselő, fő fejedelmi személy ez, úgy, amint itt áll az szegényke! Ő ma világ magyarjainak királya.

Saját gyönyörűségével vívódva, rázogatta a fejét:

- Meg nem esék ilyen Asszonyom, kérem felségedet, meg nem esék ilyen, csak Árpád-nembeli ivadékkal, a dicsőült Erzsébettel sem, hogy azt ez a bakország, némben létire, királyának megengedte volna! Soha! Ennek pedig itt nyaka szakadtából hódol!

S büszke, borongós tekintetével megkötni igyekezett az asszonyt, aki azonban durcásan tért ki. Vére harciasan emelkedett.

- Maga ebbe túligen belenyugonni láttatik.

- Mibe?

- Hát hogy Marenka... közepre! Egyedül. És én?

Egyet villant.

- Mit gondolnak! Talán zsákot vonok a fejemre e gyermek mellett, mely hozzá még saját magzatom? Majd udvaroljam s talán örökké felségezzem és kezétől várjam dolgozókám emelkedését? Ohhó!

Ingerülten tovább pezsdült.

- Csak ez uram nekünk rosszul tetszik! Maguk rosszul hiszik!

Toppantott egyet.

- Akarom a rendek tudják és jól megértse már ez órától mindenki, hogy Mária zsámolyon áll, de én meg a sarkamon! Vele ketten! Ketten vagyunk egy egész s kettesbe királyok ez haza fölött!

Sikerült magát méregbe lovalni és gyönyörű szeme fenekéről kis sárga pontocskák ugrottak.

- Így parancsoljuk! - csattant ki hevesen, amitől Garay acélgerince rögtön lágyult, ereszkedett, míg végül egészen behajolt.

- S úgy is leszen. Recte - válaszolt. - Felsőégeitek csálhatatlanul az ablakhoz kell menjék. Grácia...

De már engedelmet sem volt szükség sokat kérni. Szokás szerint ellobbant, hamvába omlott megint az egész asszonyi kis futótűz.

A nádor fia most került elő a kárpitok mögül. Úgy hatottak öten, mint egy meghitt család.

Garay az ifjabb Miklóst igazgatta, aki szintén a legnagyobb otthonossággal járkált a fejedelmi hölgyek közt.

- Falnak vesd azt a sályom végét, te gyermek! Fel ne billenhessen.

- Node szolgát híjj hozzá! Hol való úrembernek a dolog? -
lágylt a királyi nő, az elnyert győzelemben kielégülten s
tetszéssel nézegette az apjaformán barna, legényedő ifjút.
Hogy az milyen sugár! Vas... Vas ez, csakugyan és mégis
csupa bársony törleszkedés... Igazi asszonyverő...
Pompásnak ígérkező férfi... s ugyan miért is nem fejedelmi
vérből állók az ilyen hímpéldányok, hogy tüstént a trón
másik székébe helyeztethetné őket az ember! Kár... be
kár!

- Ohh, hogy nyő! - szólt andalodva.

- Ez igen. Pendül.

- Hamar-nap nagyságtok tanácsolására, gondolnom kell
ennek státussával is! Lehető fel menjen, nemkevésbé
akaratom.

A béke ilyenformán félreérthetetlenül meg volt kötve.

A fiatalok a szülék parancsát kívánták elnyerni.

Máriát az özvegy zsámolyra hágatta; aztán ő is mellé állt.
Délcegen, kevélyen, minden mesterséges magasító nélkül,
csak úgy csupasz padlóról is, másfél fejhosszal emelkedett
a leánya fölé s végre megadta a jelt, hogy a szuperlát leplét
elhúzhatják előlük.

Ott álltak a bársony átvetős, lomb-koszorúzott, zászlódíszes ablakban. Lent pedig utcák közei, réseken, minden talpalatnyi kis férőhelyre betódulva, hullámozott a nyüzsgő, végeláthatatlan tömeg. Polgárok voltak; kurta nemesek, kézmívesek; I. Lajos népe, mely tegnap még a fájdalom jajszával temette urát, de mára megennyhült, lenyelte könnyeit s így, egy alig serdült lánykában - az Anjou Háznak egy gyöngy aranyága iránt tanúsított kivételes hódolattal - igyekezett háláját a nagy országatya iránt, cselekvőleg is leróni.

Állt a kép egy percig az ablak keretében, szinte mintha odafestették volna. Aztán kitört az éljénzés, olyan erővel, hogy regett bele a levegő. Az ember megsédült, nyomást érzett a gyomrán; hanem azért csak vivát s megint csak éljen, éljen Mária király!

A harangok zsongtak város szerint és már nem egy ág tört le a rákapaszkodottak terhétől, ahogy azok bolond fejjel még kendőt is akartak lengetni:

- Éjjen Mária király!

Erzsébet neve nemigen szerepelt. A palota másik toronyszarvában sem. De az özvegyet ez nem bántotta. Szép volt... S hát végre hatalmas. És amint az ablaktól teli sugárzásban később visszatért, vállon is legyintette a bajuszát tépdeseő palatinust s fentről, igen-igen a magasból valahonnan, így szólt:

- Pff, mit! Régiekről... Caliguláról... ugyanis a Caligula római császár kedves szavajárásáról, emlékezzél uram!

«Gyűlöljenek bár, de féljenek!» Minémű balga
számárkiározásokkal, mi ugyan cseppet sem törődünk!

Laposan nézett, kitartóan, szűrő célzatosan.

- Van aki szeressen - szűrte a fogai közül. - Nem?

A nádor lehorgasztotta fejét.

- Halálból. De igen.

II.

A préposti székház vaspaszományos tölgyfakapuja
kitárult. Mintha egy dús virágbokrétát öltöttek volna ki
rajta. Rózsaszín, puffos gerezdekre nyíló
selyemdolmányos, szűk harisnyanadrágot viselő apródok
tolongtak elő. Aranyas abroncs övezte homlokukat; azon
felül aranyszövedék hálós. Kezükből hosszú, pálcányi
vékony szárú síp. A sípokon libegő, Anjou címeres
zászlókendőcskék.

Heroldok voltak az ifjak. Felerészük kiválogatottan
búzaszőke, a másik rész hollófekete fürtű. A feketék
rózsaszín helyett égbék öltözetben feszítettek. Mindkét
csoport a kapu két szélső kőbálványa mellé leállt és sípolt.
Olyan kedves látványt nyújtottak, hogy a térséget előzőnlő
ezernyi bábész nép meg tudta volna őket enni.

- Ni Forgách Jankó úrfi! - örült egy fehérvári varga, de messzeföldön híres mester. - Multiban csenálám neki ezt a sólyacipellőt, hogy illik az eszemadtán!

- Ama másik meg Péter. Szinte Forgáchokbul - bólogatott komolyan a szomszédja, egy nemkevésbé tekintetes szűcs.
- Ennek pedig én künnjáró mentécskét szabtam, de nyusztbőrrel bérlettük. Igen fő jeles állapotú familia ez!

Felekes Miklós ifjú úrembert is volt aki felismerje. Azonban Szécsi Gál - felsőlindvai, Balog nembeli - Székesfejérvárában szintén már nem egyszer megfordult.

- Hahhó! A Frangepán kisurak! - csapkodta combját egy törtorrú, vigyori legény. - Csatlósuk valék én ezeknek, három esztendőn keresztül! Anyám ölében jobb sorom nem eshetett vala!

Efféle emléke akadt másoknak is.

Egy zsákformán tömör, kebeles asszonyság, a Drugeth fiú miatt óbégatott.

- Fiam ez! Úgy tekintsétek! Az én szerelmes fiam!

- A' mert maga röjtök zászlósanya, mifene! - tréfált egy szagittárius. - Csak így világlátni álcázza magát s alázkodik le közibénk!

- De ha mondom! - sivalkodott a kebles. - Sebőkömmel egybe táplálám s nemkevésbé mint saját gyermekemhez, hozzá úgy láttam!

- Hiszen ami azt illesse! - bomlott a szagittárius legény s termetére kacsintván a néembernek, valami csintalan dolgot szólt, amit az embergyűrű bőven megnevetett.

Az ifjak a kapu tövében ezalatt kissé szüneteltették a sípolást. Napszívottan szőke, frissen öltözött úr lépett eléjük. Fiatal volt szintén, de már sokkal érettebb amazoknál és előttük járó. Ez most mustrát tartott a kis csapat fölött. Itt-ott erélyesen igazított a fiúkon valamit. Bánffynak az orratövéig lecsúszott abroncsát feljebb nyomintotta hüvelykujjával. Alsánival elrakatta az övébe gyűrt kendőt. Bölcsi Zudar Istókot hátrébb kormányozta néhány sorral, mert ni, hogy megnőtt ez a fiú! Csak most itt a szabadban vette észre. Ozorai Fülöpőfia Fülöpnek elmutatta: ne marokra fogja már azt a sípot, mint a sunkacsontot! Mert ez csak olyan nemrég-lelt nemes gyermeke volt. Kézműves családból manumittálódott s mozdulataiban még érzett a darabosság.

Más néhányakat a szőke úr helyénvalónak találta újfent kitanítani, hogy a szerszámot keményen dolgozzák. Mert úgy tetszetős a zene, ha nagyokat sikolt. Sípban, éneklésben, abban rejlik a szépség, mentől hangosabb.

- Nem baj inkább, ha kevéssé mellé is fut a hang! Ez hibának még kántor embereknél sem számít, ha szavuk egyébként jó erős és reszkettető.

Megértették az oktatást mindenek s Forgách Balázs prefektus most elvált az ifjaktól. Kissé unottan is... Kifáradt a kölykekkel bíbelődésből. Királyi pohárnokságra emlegették már egy éve formán s hej,

nagyon, de nagyon szeretett volna inkább oda beljebb, a felnőttek közé, az udvari belső rendek sorába tartozni!

Azok is érkeztek.

A Boldog Szűz egyházában hatalmasat döbbsent a harang; ugyanaz, mely minap az elhunyt király-elődöt, Nagy Lajost temette. S erre aztán a többi fejérvári harangok is, mind...

A vas-vitézkötéses kapun elsőnek egy középkorú, délceg külsejű férfi lépett ki. Zöld tarcolán köntöst viselt, szűk harisnyanadrággal, mákszínű, nyestprémes mentével, lóding módra; azért valami eltéréssel mégsem egész magyarosan. Derékbaszabott dolmánya ennek az úrnak nem volt. Helyette csipőn alul hulló selyem tunikaféléje volt. Ez tehát lengyel. Bölcs nyugalom ömlött el a beretvált arcán, mely így a lombos szőrmagyarok közt, szintén szokatlan. Valamint a mesterséggel tar fejtető, középütt egy meghagyott tinccsel.

A néhai Nagy Lajos király unokabátyja volt ez a kellemetes úr. Oppelni, másképp Opuliai László herceg; Piast rokonság és Hédervári Kont Miklós után - valami pár évig - magyar palatinus. Most az jutott tisztségéül, hogy Szent István valóságos koronáját hordozza a jövő uralkodó előtt.

Rögtön leborult látására az egész ezernyi nép s a szívekre oly nehéz, édes, mámoros, különös érzés szállott, hogy az emberek szinte fulladoztak elfogultságukban.

- István! István! Imádd Istent értünk!

- Könyörülj rajtunk, magasságos atya!

Ilyenféle fohászok és szinte kínos nyögések hallatszottak. Magának László hercegnek is párás volt a nagy, békés szeme. Látszott, hogy lengyel származás létére is, ez jól tudja, mit visz... Egy vérben, viharokban próbált Európa-első nemzet megfakulhatatlan reményét.

Amerre lassú méltóságteljesen elhaladt László, a térdeplő sokadalom mellét öklözte s vezeklő port hintett födetlen fejére. Felpillantani sem mert a tisztelettől, csak mikor a heroldok lábdobogásából megértette, hogy azok most már előzködésre futnak, a legszentebb jelkép előtt fujni a sípot. Akkor engedett a kifejezhetetlen szorongás, nyomás. A térdelők felkeltek s lőn a szemeknek víg tovább-legeltetése.

- A kormánypácát Garay nádorespán viszi!

- Ez megintelen stiborici Stibor úr, az országalmával!

Sötét arcú, valóságos lábonmozgó vagyon volt a temérdek mágnás. Szintén lengyel vér. De egyébként a két testvér-birodalom királyközösségében hű magyar tisztségviselő és jóformán az egész Vág völgyének földesura.

- Haó! Laczkffy uram! No ez kitett magáért!

Kellett is. Szent István kivont kardját csak nem hordozhatja valami törött-marott ember? Sem a lengyelek

mögött a magyar méltóságok lemaradni, a kerek világért nem akarhattak. Kinek miye legbecsesebb, leg-leültetőbb, azt húzta, pántolta, tűzdelte fel. Kisebbforma fejedelemség lenne vásárolható azon, amit például csak az egy Demény László váradi püspök is, ornátusbeliekben viselt. Lévén hogy a Pacificalét - a békefeszületet - meg ő vitte a menet előtt.

Alsáni Bálint pécsi püspök, egyetemi előljáró és titkos vágybeli bíboros sem hagyta azonban Biharnál a pálmát! Körpalástja magában megállt volna a földön, ha kilép belőle. Annyi volt a beleszótt, meredek, valódi aranyzál. De viszont ha valaki a Crux Legationist: az apostoli keresztet tartja... ugye! Hát az se a szegénylegénységből kerüljön. És erre Bálint püspök igazán vigyáz.

- Ohé! Ó, ó! A drágaság! A kedves gyönyörű!

Most egyszerre ilyenféle kiáltások hallatszottak s már igazán senki sem tudta, mit is kezdjen örömében.

Mert jött simontornyai Laczkffy legifjabb István, a főlovász. És ez már egyenesen az új király aranyrokolyás főlovát vezette fékemlejénél s ez az uralkodójelölt nem más volt, mint egy tündelevény, ifjú, angyali szűz... a Mária.

Meg kellett az embernek a szemét dörgölnie és megbolondulni. Meg, tisztára meg kellett itt bolondulni.

Ennyi csillogó minden! Bíbor... Aranyak...

De maga a lány! E hosszan vállakra bontott, barnaselyem hajzat! Szent Ceciliás tekintet! És csoda, csodára szoborszerű arcocska!

Ennek jogara alá esni! Mi?

Semmi sem elegendő. Vért bocsátani és rögtön halált halni érte. Az is kevés.

A tömegben valóságos düh vett erőt. Rohamozásra, talán, hogy széjjelszedésre nyomult és ami virága volt, dobálta a - kipp, kopp - kényesen csattogó aranypatkók elé; e zsendülő hajadon elé, aki felnőtt módjára szabott bíborköntösében, mint aki egyenesen oltárképből szállt le... s oly szende és komoly... S ez azért, hogy tud jobbra-balra a kézfedelével kedvesen inteni..?

Szinte már földrengésszerűen morajlott a térség. Az udvari mileseknek erőbe került, hogy a szeretet elől védő sövényt megállhassák.

Nehezen csak meglelt. A lányka baj nélkül továbbshant. Aki pedig utána jött - Erzsébet, az özvegy anyakirályné - azon már magától is lehülhetett mindenki. Olyan méltóságteljes volt. S érezte. És éreztette... Ennek az ezernyi lelkendező lélek, mintha ott sem lett volna. Tekintete áthatolt. Fent valahol a hetedik égben járkált.

Azért most itt is éljen... Mert az örök-gyermek nép közben belemelegedett, hogy ma mindenki... Hogy ma ne gyűlöljön... ez örömnapon. Ezt meg ne rontsa káros rosszmeleg, gyanu, itt-ott fülbe került, kósza szóbeszéddek!

Mire? Lehet a gonosz hírek fele sem igaz. S azonfelül is, anyja amaz imádatos Cecíliacskának ez a nő.

El is lejtett már. És az alacsony rendeknek itt most olyan színjátékot mutatnak... két hétig csúrdöngölőt táncolva vonhatja utána a robotot.

- Ihol zászlósuraimék!

Elsőnek Szécsi Miklós országbíró jött. Udvari belső száraz, pompás vén emberke. Még a szőrszálak is előkelő sápadtan meredeztek ki a fülelyukából. Majd végre aztán egy kis jóízű kirüffnés is adódott, sorakozván Zámbó Miklós királyi tárnokmester.

- É a pöfeteg hasú!

- Talyigán kellene előtte tolatni...

- Bezzeg akkor rögtön Ákos-nembeli Pelsőczi Bebek György urunk következik!

Mert ez meg a királynéi kincstáros volt s köztudomásúlag nem utolsó célja életének, hogy tartsa amavval a lépést. Itt-ott le is hagyja... orra alá bűzöljön... megkeserítse világon lételét. Nyilván azért is visel most párdúc bőr kacagányt, holott Zámbó csak palástot, - bár ékköveset.

Ezek is elhaladtak.

Thomaj-nembeli Lossonczy Lászlóra került a sor.

- Lássuk a híres Erdély mit tud?

Mivel László ennek volt vajdája s képében járt.

Járt?

Debizony! Hömpölygött. Csudajól gyümölcsözhetnek a transszilván várak, szász városok, székely székek birodalmai, - királyi jövedelmek harmada, negyede!

- Maruson lemenő sónak is harmada! - jegyezte meg egy fontoskodó deák.

- Kétszáz színmarha a székely ököradóból! - tódította a mellette álló polgár.

- Havonkéd száz arany, csak asztalköltségül!

- Szászoktul... A Szemmárton-napi Martinsis... Évi ötszáz márka ezüstök!

De a tintafogyasztó nem engedte jólértesültségét.

- Andreanum! - licitált. - Vajdáknak járó szálláspénz... mint afféle állapotcskákban törvény úgy lenni...

A polgár sem hagyta. Gőgös tokát eresztett.

- Ezt is hogy említsem ökelmeikről: olájok! S hát az olájok? - tudakolta. - Kenézeztül e hazába behozatott némely föld népei... és azok megparancsolt ajándokai? Vagy gondolja kend, a király-adóbul, ugyanis a husvét-

pönkösdí quinquagesima fizetésiből, talán nem csurran-csöppen?

Legyintett egyet.

- Juh! Kisbárány! A kecske... kecske után! Vagy a méhkasok! Mi?

- No ezt én sem remélnem, távol legyen! Evvel rokon képtelenségeket uram, magunk sem gondolunk...

Az erdélyi szőlőskertek sem rosszul ereszthettek, mert hatalmas borbunkós orra volt a derék László vajdának. De ám egy rubintja is a süvegforgójában! Nem sokkal kisebb egy aszú szőlőszemnél.

És mindenkinek nagyon hízelgett, hogy ilyen szépen meghízalták ezeket a szép urakat.

- Alsólindvai Bánffy Istók szlavón bán!

- E meg a Bebek Imreh. A horvát-dalmát!

Megéltette az utca mind a kettőt. Sőt Liszkay Pál macsói bánnal együtt, még Mircea vajda szörényi bánt is. Hadd örüljön! Nem vérnemzetből álló, nem kebelbeli ugyan, csak oláh fi, amolyan havaselvű szegény, de ha egyébként semmi rút praecedentia-kívánások nincsenek s ha most éppen magyar tisztséget teljesít: üsse kő! Megférünk. És lássa, mire vitte volna, ha átalmagyarnak jön e világra!

Zovárd-nembeli Bölcsi Zudar Péter orosz igazgatónak talán esztendeig is elhímezgettek a köntösén. De ennek mégis a szakállán kapaszkodtak meg inkább a szemek.

Micsoda szakáll! Bizserítően selymes barna. Mitől nő némelyeknek ilyen szakálluk? Örök titok. Bár lehet, hogy az agykoponyában rejlő tudomány neveli. Mert ennek az úrnak nyugodt-halovány arcán olyan okosság és jóság tündökölt, ami igazán ritka.

- A boldogult Lajos nemkülönben, hanem mint édes testvérét tekintette!

No akkor hát:

- Vivát!

S megéljenezték. István pannonthalmi apátot is.

- Semmi barátok s papok hazájuknak uram nagyobb hasznót nem hajtottak, mint e bencések hajtottak Magyar Országának!

Beletartott jó időbe, amíg a menet elvonult. A budai és székesfejérvári polgárok zárták be a sort, kísérvén az országnagyokat a koronázó Szent Szűz egyházig, melynek bejárata előtt rendet álltak. Ősi kiváltságuk volt a királyültetéseknel a díszcsapataikkal templomi őrseget adni, a nemzet ősi országzászlóját tartani.

Velük együtt most már a nép is kívül rekedt. Be a csarnokba csak a hivatalos előkelőségeket engedték. Mint

az eddigieken felül, többek közt: Kóroghy István ajtónálló mestert; Drághffy Sándor asztalnokot; Zudar György pohárnokot. Másik Zudart - Mihályt - a főkomornyikot. Telegdy Miklóst.

- Ez is főkomornik!

Most lépett a templomba Temlinus Szentgyörgyi gróf úr. Majd a modrusvegliai Pierlon-Frangepán grófok mentek át a rostán. Mind János s mind István.

- Micsoda szálnövésű, déliesen barna lovagok!

- Fejedelemlányok férjei!

Megint Hunt-Pázmán nemzetségek jöttek... Perényiek... A hosszú sor után végül Lukács főtisztelendő, az óbudai Universitas korlátnoka haladt s külföldi követek, tudósok. Legjelesebb tollforgatók... a képírás és véső arisztokratái... Hátha megmozgatná őket az a rendkívüliség, hogy előszörre koronáznak asszonyt Magyarhon királyául? S hozzá teljes férfijogú királyul? Mintha ember volna s nem csak egy szegény kis árva lány.

- Aligha adódik több ily eset uram, ez haza történetiben! - törülgette szemét a fehérvári bíró.

A vártartó komoly tekintettel nézegette az őszi eszt.

- Ezt is másért, mint Nagy Lajos emlékezetéért, bizony el nem követtük!

III.

Mire a hátuljövők beérkeztek a csarnokba, az elől járó rendek már el is foglalták megszabott helyeiket és kezdődött az országos ügy.

Opuliai László herceg a koronát, többiek a más királyi jelvényeket fel az oltárra vitték s helyezték. Hasonlóképp oda tétetett arany pokályban a szent olaj is, melyet majd a felkenéskor használ Kaplay Dömötör, az agg bíboros érsek és egyben a királynék kancellárja.

A galambősz főpap már teljes egyházi díszben, oltár előtt várta a leendő királyt, aki számára sátras trónust készíttetett a lépcsőzet mellé, - míg a fejedelmi anya és testvér szemközt, az udvarló hölgyek és zászlósúruk pedig kétoldalt a szentélyben s a hajóban táboroztak.

Amint az édességes kis teremtés elérkezett az oltárhoz, a fejevári kanonokok mindjárt közrevették. Egyikőjük a földön hömpölygő dísz-subájától szabadította meg; másik kettő ezalatt a vállain motoszkált. S hát valami fortélyos gombnyomástól, földre leomlott a fejedelmi pomparuha! Egyszerű, hosszú ingformájú, atyját gyászoló, durva fekete darócköntösben maradt ott a drága Anjou sarjadék és alázatosan meghajtott fejecskéjével, bontott hajával, olyan megindító látvány volt, hogy a szent csarnokban már megint hallani lehetett a tömegek nehezülő lélegzetét.

Jézus Isten! Mindez pár lépésnyire a benyílótl - Szent Katalin kápolnájától - a minap temetett atya végső nyughelyétől!

Ritka szem állta ki keserű és édes érzéseknek e túlgyors váltakozását, könnyek nélkül. Maguk a kanonok urak is megilletődöttek voltak, amint kézről kézre jártak most egy valóságos papi albát, majd cingulust és dalmaticát s ezeket az egyházi ruhadarabokat az elfosztott pompa helyett, a törékeny leányalakra öltötték. De példázni kellett ezzel is, hogy nem holmi királynőt, hanem *Rex foemineust*: minden tekintetben férfinak számító királyt koronáz itt ma a Birodalom.

Meglett a papi dísz és Máriát most két vezető püspök fogta közre. A bíboros érsek elé haladt velük s mint csak egy legalacsonyabb kis szolgáló, alázatosan térket hajtott. Benedek veszprémi püspök, a legöregebb főpásztor pedig felvetette ekkor a fejét és vastag, kissé rezes hangon, megkiáltotta a primást:

- Fő tisztelendő atya! Egyház óhajtja, hogy e kiválasztott lovagot királlyá kendd föl!

Semmi «nő», vagy «né». Lovag és király. S csend a roppant boltozatok csarnokában.

Az apostolfejű agg - noha még mindig huszáros és sasos-forma férfi - nem mindjárt felelt. Valami úgy összeszorította a szívet... A második, ama gyenge emberi természet. Balsejtelmű gondolatok... Hogy trónba ez ártatlant... alig letett játékocskái után... s mire! Mire! Mily

iszonyú nehezen igazgatható, csálra-hajszra széthúzni szerető, szilajcsikó nép fölé! Mennyi nyögesztő teher és kockázat..!

Szánta.

De csak erőtvett mégis, és a szükséges szép kemény szigorral, visszamennydörögte a szertartás ígét:

- Méltó ezen kitüntetésre?

Mire Benedek viszont:

- Azmint bölcsességét és az ő erényeit esmerhetjük, legméltóbbnak lenni tudjuk - s országra felette üdvösnek.

Ismét leszállt a nagy pillanatok tömeg-csendje. Majd a Teremtő hozzásegítette vén szolgáját, hogy amire kötelme köti, azt egészen és igazán végrehajthassa. Súlyos feladataira emlékeztette ezt a különös férfi-nőt, e királyjelöltet, kihez hasonló e haza históriájában még elő nem fordult. Idézte honültető István szellemét. Sorolta mind az Árpád-nembeli szent és boldogokat. Névről nevezte nagyatyját, atyját s példájuknak mindenkor szem előtt viselésére, sok szép kegyelmes intésével tanította és intette.

- Ráígéred magad?

- Én igen - hallatszott, mint kedves kis ezüst csengő. - Szentül mondom, hogy mindezeket elejétől fogva megtartandjuk.

Nem elég.

Hozták az evangéliumot.

A lányka ráhelyezte két ujjacskáját s kezdte a királyesküt, az embertől telhető legnagyobbat, mert emberek százezreinek sorsát forgatja majd az!

- Három személy egy bizony Istennek engedelmes szolgája leszek s törvényeinek szót fogadok...

A segédlő pap - kis zömök, hasba-vállas, nemigen mágnás orculatú, de jóságos tekintetű egy ember - legott észrevette, hogy szűk lesz a fény és nagy gyakorlattal beljebbkallantotta az eskümintához a gyertyát.

Mária arca túlvilági sugárpermetegben fürdött.

Mély lélegzettel folytatta:

- A katolika szent hitvallást, kit az Egyház tanít és papol, meg nem szegjük. A római közönséges Egyházat, kiváltképpen is a Szent Adalbertus és Szűz Mária egyházait, ésatöbbi vezélletem alá eső egyházakat, melyeket a Jó Isten reám bízna, püspökeivel és igazgatóival egybe védelmezem és tisztölöm...

A kanóc sercenése itt zavarba ejtette kissé. Nyugtalanul köhécselt. Az atya azonban rögtön odavájta körmét az elveszített sor alá s erre ő megvígasztalódva tovább haladt:

- Római pápa úrral, sem az ő tagjaival nem ellenkezem, sőt ezeket inkább oltalmazzuk! Egyház jussain sérelmet nem ejtünk, így a hozzátartozó jószágokon sem. Rendelésit és poroncolatait e tartományokban meg nem töröm.

Lapvégére ért.

A tisztelendő roppant jártas sebességgel fordított s közbe még előre súgta is a két bekezdő szót:

- Rámbízott hazát...

- Rámbízott hazát - fohászkodott neki újból a kissé már fáradó hangocska - szintúgy a királyi jussokat nem hogy kevesbíteni, ellenben öregbíteni fogjuk és az elidegenített részeket a mi tehetségünk szerint re-annektáljuk...

Ez csak olyan formabeszéd volt, mert a dicsőült Lajos alatt ugyan egy rög el nem veszett, sőt inkább tíz tartomány hallgatott a nagy király keze alá s ezekkel három tenger: úgymint Balticum, Adriaticum és Fekete Tenger. De azért az esküt - mint szokás - mondani kellett.

- A szín nemzet atyafiakat, tehát bizony a nemességből álló sok szép úri tagjait e hazának, régi helyes jogaikban marasztom... őket zsarlók hatalmából mindenkor ki fogjuk menteni.

Hők!

A lányka szeme most megrezzent s arca mélyen elpirult.

Ezt is nyilvánítsa-e?

Ám a szekundáns nyomban rápillantott, hogy: de nagyonis!

Amire szégyenbe sülve suttogta hát:

- Törvényes házasságban élünk s evvel beérendjük az Írás szava szerint: «elhagyja *férfiú* az ő atyját s anyját és egyesül...»

Most még ijedtebben csillant a kérdés:

A tisztelendő szeme azonban megint igenlőleg csipogott vissza:

- Telyes tökéletességgel mint fi-ember kelletik szólanod! - berbécselte halkán.

S hát megígérte a kis szűz virág, hogy «feleségével» egyesül és ketten lesznek egy testben... S amit Isten összekötött, azt ember ne válassa szét...

Ezentúl már csak az volt soron, hogy:

- Hatalmas Isten népének, kit Ugyanő reám bízott, épületire leszek, soha pedig lenyomulására és nem fogok törvényes ítélet nélkül senkit lábáról ejteni, sem az életből eltörülni, - gyönyörködven igen a zsoltár szavában, hogy...

No még egy csepp erő!

Sikerült. Kivágta:

- Boldogok, kik megőrzik az ítéletet s mindenkor igazat cselekszenek...

Aztán esküdött a kicsi lélek egyenkint és összesen, az Úr, a Boldog Szűz s valamennyi szentek előtt, majd a koronázó érsek lábához borult.

- Bocsásd mostan reám a te áldásodat...

Ez is meglelt; mire a muzsika zendült:

«Mennyei Atyafelséges Isten, irgalmazz minékünk, megváltó Fiú Isten...»

Fent a kórusban a Mindenszentek borzongató litániáját énekelték. A primás székébe ült, hogy a királyjelölt térdeltét fogadja. A kalocsai nagypap segédlete mellett fel is adta ennek vállaira és karjaira a szent kenetet. Akkor ismét főruhába bujtatták a hajadont s felvezették a lépcsőn, ahol végre helyetfoglalt a trónban. Kicsit bizony esve-formán. A böjtölésteljes siralmak, bő vetkezések, öltözések, itt ezek az egymást követő szer-mozdulatok, már nagyon kimerítették.

De csakhamar rendbe igazodott megint. Szeme anyjának pillák alatt bújdoso, csendesen rátüzelő tekintetével találkozott. Jól tudta, hogy mit üzen az a két vonalnyi szűkre húzott szemrés! S az evangélium után már maga bánt el hermelines köpenyével, lábait pedig okosan kirakta, hogy Szent István harisnyáit, sarúit, fel lehessen

vonni rájuk. A dícső palástnak ügyesen aláforgott, majd átvette István kardját az érsektől. Kihúzva megkörözte a levegőben és mint eleget gyakoroltatták is: bal hüvelykujjával véigtörülven, szelíden a tokjába visszabocsátotta.

Most jött a nagy perc, mely odakünn jeles lövésekkel celebráltatott!

Kaplay Demeter érsek Szent István koronáját az oltárról felvette s három izben erőset rivalva - magyarul - ily kérdést tőn:

- Akarjátok-e királyotokul ez Marját?

A lég megremegett az igenlő kiáltások robajától. És ez olyan megható volt, amint egy kemény, csatákon forgolódott nép legfőbb férfiai urokul fogadnak egy kisvirág lánykát, hogy a hálának ily ritkaság bizonyítékára, a többség magát valahogy mindjárt még többnek s jobbnak érezte, a főasszonyok pedig hangosan felzokogtak. Egy pillanatra Mária kezében is megrezdült a kormánypálca. De anyja szemének vaskapcsa, többé a Te Deum végéig sem engedte el.

IV.

Ezt az időt, mely alatt a tizennyolcéves angliai Richárd, a tizennégy esztendőös francia VI. Károly és a szintén kiskorú dán Erich mellett az európai gyermekkirályok

száma eggyel megint szaporodott, némelyek azonban igen furcsa módon használták fel.

A templomhajóban egy paripafejú, nagyállú uraság - név szerint Korpády János délvidéki nemes ember - óva hátramormolt a mögötte ácsorgónak:

- Summatim: s hát lesz lakoma, de minekünk nem tálaltak... Csak így száraz korcsománk lőn...

Hédervári Kont István győrmegyei főmágnásnak szólt ez a megjegyzés. Ő éppen az anyakirálynő nézéséből ébredt és szemének acéltükre sötét volt, rossz emlékek suhanó képeivel teli, - kemény és engesztelhetetlen.

- Engem tudom meg nem híjtak s mint értem, senkit a ligából...

- Bajisa no! Kár nem esik, mondván...

- Ssz! - hajolt be elibük Korpády szomszédja, Szerdahelyi Koron Péter lovag és fojtottan nézett. - Vigyázzonak kegyelmeik, ember meg ne siketüljön... Templomot kedvesem ne zúgjuk. Mink csak azért össze gyövünk...

- S hol? - sepegte egy sovány: Jánky László, a Korpády túlfeléről.

Előtte dörmögött valaki. Cigányos arcú, rendkívül mogorva, szikár férfi. Színleg, mintha imaszöveget dünnyögne.

- Istvánfia János, dettó Hédervári Kontnál, győri kanonoknál, az itt Fejérvárott lévő portáján, amint megesteledik...

- S mi lesz a cégérünk, jelünk?

A válasz annyiba maradt kissé. A cigányforma Horváthy János - Bánca nembeli, különben déltartományi bán - a szentély felé tekintett és elkezdett hirtelen, a mejjét verve poklonyázni. Mert a rájukszakadt csendben, ott elől épp most történt az új király megáldoztatása s ezenkívül éppen Alsáni Bálint pécsi püspök, régi nagy ellenlábasának szemét kapta rajtuk. Csak mikor az a kellemetes síma, de Isten tudja mit s mit sem gondoló pillantás megint tova ködlött, adta meg a feleletet, amit a csoportban állók - úgylátszik - valamennyien tőle vártak.

- Egy legény... A ház eleiben... Majd a sárhányó mellett ül s furolyázik.

- Bébocsáttatásnak clavisá? A jelszó?

- Azont. «Furolyácskám»...

Csak most tűnt ki, hogy innen-onnan összefutó szálfonadékban, egész jelentékeny kör: bizalomra titkon egyesült testület van itt jelen. Zsongó harangveretés és pénznek a nép közé hagyományos kiszóratása közepett is, ezek egymáshoz lehető közel maradtak s cammogva kísérték a Péterpál egyházba Máriát, aki ma fog előszörre nyilvánosan bíraskodni s aki immár az egész Birodalom feje volt, éppen csak...

Node ők erről most nem beszéltek.

Szerdahelyi valami kicsit... Hogy ő innen a Márton templomba ugyan tovább nem vonul, disznószüvette! Kifáradt a színlelésekből! Őt is azonban különféle szemöldök-kígyóztatásokkal letartóztatták. Veszteg legyen, ne mozogjon, megárt!

Maradt is hát aztán Szerdahelyi, noha Korpádyval együtt csak úgy hátuljáróban. Az ezernyi nép pedig összezárult mögöttük, mint sebnek turja forrad, vagy hajótest mögött a víz...

- Éjjen Mária, Márjácska király!

A Márton egyház lépcsőin már sokkal vígabban lépdelt fel a kis hölgy. Hiszen utolsó vizsgáját teszi! S eddig még minden sikerült.. Nála szokatlan egyenesen állt ki a toronyablakba, honnan a világ négy tája felé, no, ha nem is éppen vágott, de László nagybácsi keze-vezérlete mellett elég csinosan elmutogatott, annak jeléül, hogy kész e Birodalmat erről-amarról, minden felől, vitézi kardjával is megvédeni...

Ez volt a köteles szertartások vége. A nép lassacskán mulatságaira oszlott, ő pedig a külön meghívott vendégekkel szállására tért, ahol ugyan még mindig a terhes koronázó pompában, de legalább már valahára ennie lehetett.

V.

Fehérvár utcáin hullámzott a nép. Hiába, örömeknek az az igazi ideje, mikor az alkony leszáll! (Noha komoly munkába az egész áldott szerdai koronázó napon sem fogott senki.)

A langyos párában kacarászva sétálgattak legények, lányok. A tánc nagyban állt a piactéren s boldog ökörsütés. Kiderült, hogy a hajdúk a bécsi kő helyett hirtelen csak erre kanyarodtak, a hízlalt baromállatok itt a fehérvári határban keltek el s ezért ma különösen finom a lacikonyha. De senki sem aggódott. Mert ugyanúgy az is kieszlett, hogy a zenebonás hírű hajdú hordát az elüljáróság mindjárt a vásár meglettével kiharancsolta a környékből, az utcákon pedig rendtartó fegyveres róták járkálnak.

Olyan kevéssé akadt azonban dolguk, hogy egy-két pofa borra, valami kis lesihúsrá, később maguk is betámaszkodhattak némely korcsmáltatókhoz. Sárga jelpántlikás némberek ögyelgéséről, káros kötél tánccosokról, kardnyelőről s más efféle csürhéről, itt ugyan álmodni sem mert senki! Jaj ez nem Prága, Pozsony! Nem Buda, sem Visegrád! Itt a szép hazai erények legtisztábban megőrzetnek és aki polgár a feleségével ország szerint kérkedni akarna, elég, ha csak annyit mond: fehérvári... Ebben a szóban már minden megvan, ami jó. Királyültető, az angyalok koronájával koronázó város ez! El nem ejti a nevét! S ezért hibátlan rendben folyik a vígság, lustos beszéd elő nem fordul és a járókelő csoportok a szembejövőknek tisztességtudóan

kitérnek, mint előbb annak a felleghajtó köpenybe burkolt férfiúnak is... Kicsit ugyan szájvégből megmosolyogták, hogy talán hideglelés, - de semmi.

Sugár alak volt ez a magános uraság. Hajlékony. Ami kevés arc a saskeselyűtollal prémezett nyári süvegéből kiötlött, az olajbarnának tűnt, szeme feketének. Pedig csak mélyenülő kék volt az. Bár, ha fekete is! Lehet, hogy Délvidékről való az úr. Vannak itt most mindenfélék. S menjen.

Hát ment. De különösképpen, a nagy bizalomban nem látszott megbízni. Házak ereszalját kereste ez, ahol árnyékabb az árnyék. S ahol az utca ürült, ott mindjárt vidorabban haladt; míg egyszer aztán el nem botlott. Egy zsendelyfödélű, rendkívül úriságot lehelő portánál történt ez.

Az idegen valamit dünnyögött s szimatolva tétovázott. De azonnal visszatért határozottsága. A sárhányónál egy guggoló alakot vett észre. Éppen ujjasába törülgetett egy furulyát a fattyú. Majd maga részéről is megpillantva a jövevényt, tüstént megint szájába vette a muzsikát és bárgyú képpel csak mondta, mondta... És nézte, hogy az embere nemigen díszes. Amolyan abaposztó-beli...

Ni, a lábát most a lépcsőre próbálgatja!

Egyszerre felvágta állát a legény:

- Hők!

Nem volt már bárgyú. Foga sövényét mutogató farkas. S a szeme villogott.

- Mesmerre! Hová?

Az idegen lebigyeredett a vállán keresztül:

- «Furolya»... no!

Mire a fickó megvigasztalódott és az állát ismét szépen leengedte. Sőt nem is egészen paraszt-magyarul:

- Szolgálatomat jelentvén...

Az úr pedig be.

Ez mostantól így ment többször. A vastagodó homályban, mind sűrűbben merültek fel hasonló kósza árnyak. Ezek sem pompára öltözöttek. Míg egyszercsak senki sem kezdett többé jönni.

A legény várt még néhány tyúktojás-főttetnyi ideig. Aztán ügyesen felugrott, leporolkozott, nadrágleffentyűjébe bökte a furulyát és belül került. A kaput becsapta, reteszét előreszöktette, keresztbe az átlóvasat és bele a pöcköt. Odabent foglalt helyet, a porkoláboknak rendelt szobában. Tollas buzogányt fektetett át a térdén, egy jó hosszú vadölő kést az övébe, sívó kardot mezítelenül az asztalon végig s hallgatott.

Pedig nem volt egyedül. A rostélyablakos oduban, a padló döngölt cserefa-porának fanyar párájában és egymás

leheletgőzében, rezsegtek itt az emberek. Közrendű nép. Csupa mérges, harcos darázs. Fegyveres martalóc. Mogorvák. De azok is csendben maradtak. Valamiért az most nagyon így kellett. Fejük forog rajta. Sőt nemzetségük eltöröltetése is hihető.

*

Fent ezalatt a háziúr - Istvánfia János kanonok, szintén Hédervári Kont atyafiság - sorba kezelt az érkezőkkel. Nemsokára ültette is már őket. Szép asztalt tartott; kamuka abrosszal terítettet, selyemcsipkés kerületűt, receközepűt.

Míg az ezüst kanna a kézmosásnál körbefordult, sőt míg a bő ételek előtt járó gyertyás, pálcás, tálfogó és szolgáló inasok az ételt utolsó fogásig megint le nem hordták, nem volt más beszéd, mint ami evéshez illik s az egész vacsora a maga komorságában, rendes királyi gyásztornak látszott. Amint azonban az inasfiak a szűrüket ajtónkívül tették, a vendégek - mint akiket valami titkon megszúrt - egyszerre felvillantak és a háziúr, egy zömök, lepénytökájú ember, tenyerét mindjárt a serlegére borította.

- Hát uraim, jeles és tekintetes nagyságosok, vitézlő jóbarátaim, hát mivelünk aztán rútul kijátszódtak!

A szemek lobbort vetettek s fojtott, szíveket nyugtató csend...

Először egy szőke, békaféle ábrázatú férfi, Szöglaky mozdult. Elvetette hosszú karját és ökle viszájával asztalra ejtette a kezét.

- Úgy hát... igen. Meg sem kérdeztek minket a trónöröklésbeni tetszésünk felől! - mondta s behajolt, kiitta poharát a keserű fenekéig és avval az edényt zuppanva tette le.

- Déltartományoknak ebben mintha legkisebb szavuk sem volna! - hahotázott fel szárazan Korpády János, de a nevetése görbe útra tévedt s az úr jócskán elvesződött. A többiek ezalatt elfogultan hallgattak. Távoli lélekkel egymásra és valahová a bizonytalanba meredeztek.

- Méltóságos atyafiaim, kérem az uraimékat: rendes királyi tanács felől ki tud? Bezzeg kimaradánk abból is!

Ezt Dán Mihály nyikorogta; egy temesvári, epés, értelmes külsejű és vékony csuka-hasú ember. De Horváthy László - a János bán és Pál zágrábi püspök testvéröccse - széles katonatenyerével ellegyintette:

- Megy király s jó király... És mindez hírünk nélkül!

- Ha csak az a baj! Holnap utólag elindul a hír! Egyfűst alatt csapják orrunk elé Lajos halálát, meg a koronázás kész megtörténtét is! Nesze kutya csont! - tört ki Szerdahelyi Koron Péter lovag és ábrázata mérgében szederjes lett.

A fojtottság feloldódott. Már nyíltabb beszédek hallatszottak. A vendégek, akik új arcokat is láttak maguk közt s eddig egymást tapogatták, puhatolták, figyelgették, - úgy vették észre, hogy lehet... Lehet.

- Hát nem is köteles ez az állapot akkor mireánk!

- Elrágta eb az örvét!

Itt Hosszúbácsy egy csúfat szólt:

- Sem sáfrányos pulya, sem pedig ilyen s ilyen néember - szidva mondta - nem járhat előttünk! Férfi vagyunk, hazabeli jó rendek és jussunk lett volna az ország gyűlésén jelöltet tenni.

Egy recsegő hang, a Poháros Pálé:

- De ám főltor Garay szerencsefia sem köll, kinek már csak keze alá sem szólhat senki! Hát ki ő, mi ő, hogy a náció egészen tőle hallgasson s őt udvarolja és venereálja? Kérdem! - s körülnézett. - Vajjon mi okon kelljen a tőle fúvandó táncot járnunk? Mivel oly hatalmas felettünk ezen úr?

Kun Miklós, mint egy vadkan, úgy fűtta, böffente magát:

- Tanácsolom, hogy az öreganya meglátására menjen! Már irtóztató nagyot tulajdonít a személye felől! Ületin is kifényesedik a méltósága, mint a sárga réz!

- Pedig még ismerjük a bálványt szivafa korából, onnan közölünk! - hadonászott nagy szesszel Horváthy Laca.

- Úgy úgy... És reánk semmiképp sem néző, teljesen csak privátus dolga a királyi családnak, hogy holmi nyalavári

emberecskék neki a Mária királysága felől ígéretet tőnek;
de nem országos ügy! - szekundált Jánky.

Mások meg azt az időt távoztatták volna, mikor majd a
lánykirály jövőendő férje, Zsigmond markoláb pípeskedik
előttük.

- Nem elég kárt okoztak a hazának németek és csehek?
Szűk cse nadrágba nem bújunk! - bátorzkodtak egyre
többen. Sőt a fiatalok már az asztalt verdesték.

A háziúr, rózsás orcáira szemérmesen lebecsült pillái
mögül, bájosan és lágyan mosolygott. Egyelőre tetszett
neki... És lopva Hédervári atyafiát kémlelte, hogy: hát
annak? Hal a gelesztába kap-e már? S miért nem beszél?
Hej pedig... Ha ez úgy egyszer beszélni fogna! Ha ebből
ki lehetne piszkálni, hogy például belső hiteles-kedves
emberként, miért fordult volt olyan máról holnapra az
anyakirályné ellen, mint a szélkelep! Mondják, pontosan a
boldogult Úr halálhír vitelekor... Verőczén... Vajjon mit
láthatott ez ottan? Min érhetne a koronás némbert? Azt
bizony tudni nagyon, de nagyon hasznos volna! Csak hát
István hallgat... s ne adj' Isten! Legfeljebb a Szent György
lovag-úri kötelmeit hánytorgatja. Pedig hát akkor meg
éppen! Éppen annál csiklandósabb lehet a dolog... Ha
lovagságra menő a csend...

No mindegy, fő most, hogy az ügyek itt rendben
gördüljenek s a zsibongás azért túlnagyra ne nőjön!
Amiértis János egy kínálkozó percet felhasznált:

- Hagyján urak! Csendesedjenek az elmék! Nem ott van a főbaj, hogy ezek így lennének, hogy a nyalaváriák így kisürgették a koronázást, mert avval, hogy mi nem készülődhattunk, ők a csupasz időn kívül még egyebet nem nyertek. Hanem... imhol az igaz reláció! Majd Horváthy János barátunk elibénk terjeszti.

És gyöngéden megpacskolta az asztalra ereszkedett szomszédja kezét:

- No uram! Édes uram! Hát Istennel... Kérjük.

*

A setét ember, aki eddig komoran és elszármazott lélekkel látszott töprengeni, hálradült székén. Vékony ajka ébredve vonaglott. Szép kemény sasorra érzékeny hólyagzásokkal szedte a levegőt. De mondta is már... hogy ésszerű, vitéz, katonai kormányzás, fehérnéptől nem várható. Pedig Velence miatt erre gyors szükség lesz! Ki hinné ugyan, hogy a Lajos-féle turini békébe - szíve álmáról, a magyarhódolt tengerparti városokról való teljes lemondásba - ez a kalmár nemzet igazán beletörődjék?

S szikár újja lekoppant az asztalra:

- Hacsak a rivális Nápollyal fenyegetés alatt nem tartjuk! Másmint ez hamar a ráhurkolt szerződést megbontani fogja, kezünkől a városokat hatalmasul kifoglalja s többire is majd a szegény hazát értékeiből kimellypheszt, haladásában hátra ejti, süllyeszt, veszti.

- Ezt is hogy említsem: pogány török sem nézvén a dolgot tétlen! - köszörülte torkát Mircse szörényi vajda s kissé vakaródzott és a szót óvatosan mindjárt tovább is engedte.

Horváthy hízelgőleg helyeselt neki. Egyszeriben vlahul is tudott:

- Ásá bine! Ezt jól mondád domnu frátie, kedvesem! Máris emberek közt a hír felforog... szultán készülődéséről ártalmas híreink vadnak. Könnyű itt a messzi Fehérvárban fiastyúkot játszani és páváskodni! De majd mink odalent délen, a közelben! Épp a legküszöbön! Pogány beroppanásától ki véd? A kétfelől jövő erő ellen oltalmat ki ad?

Villogva hordta körül tekintetét, aztán a néma feszültségben megfelelt magának:

- Hitemre barátim! «Sub molli pastore lupus lanam defecat!» Az lenne a legjobb, férfi kellene ide, mégpedig olyan, akinek jussa is van, Árpád-ágon, mind pedig a honi állapotokkal ismerős: itt élt közöttünk, nevelkedett az ő piros ifjúságában s igazgatta Horvát- és Dalmátországot...

Hirtelen száraz tűz ömölte, szenvedély ragadta el. Ragyogó szeme, mint a mén-lóé, fehérrel kicsit felfordult, majd szilaján vágta ki:

- Immár el nem hallgathatom! Hatalmas nápolyi király, Durazzói Károly: éljen!

Azzal a fedeles gyöngyház kupáját felmarkolta és egy-lökre egészen hátraejtette, kiürítette.

Szédült csend támadt. Még akiknek leghalványabb kételyük lett volna a gyűlés igazi célja felől, most már tisztán láthattak azok is. S iszonyú...

Sokan kendőjüket vették, fejükről a hideg nyirkot törülgették, mert vagy szárán marad az a gomb növe, vagy sem... sokáig! Felfogták, hogy mit jelent az ilyenfajta kirivalt éljent meghallgatni... s zavar volt. Szünet. És a ház urán átborzolt egy dermesztő gyanu... állatöszönéből felnyerítő sátánfuvalat.

Eszébe jutott, hogy hiszen Lajos gravinai herceg fattyú-fiául hírlík e vakmerő kikiáltó, aki ezek szerint hát... a nagyban éltetett nápolyi királynak törvénytelen testvére, Pál zágrábi püspökkel és László katonával együtt! S hogy ugyanilyen zabiformán rokonok ezek valahogy Palizsnay János vránai perjellel is! Keresztbe-kasba... Nem vajjon ez a testvériség magyarázza-e a roppant buzgalmát s az érdek? Hogy Károly révén egyszer majd hercegi rangot nyerhessen s az egész nemnagyon uralt retye-rutyáját az ő bőrük kockázatával felvirágoztassa?

Huh! Fázott. Csontja velejéig borzongott. De tudta: késő. Már benne van. Sőt tetejébe éppen itt, az ő elüljárásával, az ő portáján vagyon az egész rianás! Kelljen bár a vérpadra is menni, visszafelé út innen többé nem adódik... Aut cum hoc, aut in hoc, - ahogy a lacedemoniai fene asszony a fiának egykorban megmondá...

Gyámoltalanul hunyorgott kis patkány szemével, nyakát a kocsonyázó vállába húzta és bódultan hallgatott.

Egyszercsak éppen mellette zördült a szék.

Sápadtan tekintett fel a kapott ütéstől s hát a saját atyafiát, Hédervári Kont Istvánt látja!

Mindjárt kissé bátorodott.

Ez a rettenetes fejedelmi nagyúr..! Ez is közöttük...

Ezt ugyan ki merné..?

Soha!

Nem szánt volna kezetsókolni neki s szegény hájas rezgелődésében, türelemesen arra gondolt, hogy lélek szerint... bizony hát... ő is csak egy korcs hajtása ennek a gyönyörű, gögös, bátor Hédervári fajnak, mint a Horváthy pereputty a nápolyi királynak: testben. De az ilyen tölgyfák lombja alatt mégis... Talán el lehet ibolyáskodni... tovább élni a kedves stallum áldásait... ha már egyszer ebbe a politikába így belekerült...

Símogatólag nézett Istvánra, ez pedig beszélt s mint hozzá illő, egyenesen az ügy velejére tapintott, megemelvén szép férfias, félelmetlen hangját:

- Az lenne tanácsolásom, hogy szószólókként mindjárt indítsuk le Nápolyba János bán Horváthyt, ki is a Durazzói Károly királlyal szembe légyen és annak ilyet mondjon...

Az olaj sercet vetett a csutorás orrú sárkány-lámpásban, hagyta rendbejönni, aztán tovább fűzte.

- ... hogy Magyar Ország, de csak Lengyel sem! evvel az asszony-öröklés helytelen dolgával elégedett nem volna, őneki azonban itt elegendő pártja volna. Mink is azért kérjük őfelségét: lenne-e kedve őfelségének is, hogy magát a Lajosnak tett esküből illendően kioldoztatva, a Birodalomba beszálljon és a koronát az ország, nemkülönben saját Házának böcsületiért, homlokára felövezze? Ha igen, igen s ha nem, nem. Mink azért ugyan senkit különösképpen meg nem imádunk.

Hagyott megint egy kevéske gondolkozási időt, majd méltóságteljesen folytatta:

- Ha aztán igenlené, akkor a szükséges lument és directiót nekünk bízott embere által megküldje. Tovább!

Itt megvonta lombos szakállát az ujjai között és szeme Korpády János lelkes arcán állt meg.

- Kegyelmed délvidéki, nagyságod! Nagyságtok a Tvartkó István rámai fejedelmet is jól megtalálhatná és őt is édes uram, a mellénk szegődésre serkenthetné. Vállalja-e öcsém, hogy ezeket híven elköveti s nőuralom jármába ejtett hazánkat megsegíted? Hogy ne zokogó átokkal legyenek majd teli, ezen Lajos alatt még oly fényelő erkölcsi és tekinteti nemzetünknek?

Korpády kardja a kőpadozathoz csördült:

- S megköszönöm! Kész elmém s mind szívem, mind lelkem kész! Hazám jóvoltáért insurgálok.

Hédervári Kont István mit sem dicsért, időt nem vesztegetett. Visszatért megint Horváthy Jánosra.

- Tenagyságodnak püspök bátyja van, nagyságos uram...

- Az igen! Pál. A zágrábi.

- Tudatik. De hogyan, ma ezen a «koronázáson» nem tisztelhattuk?

- Szaporán elrándult.

- Mért?

- Nagyistenverte baljóakarónk megint belebojtorkodott. Megsértette.

- Alsáni Bálint?

- Ő. A pécsi püspök. Régi nembarátunk... szakadatlan vetélkedésből... Pedig szegény bátyám százszor képesebb ember nála! Mégis mindig hátratétetik. Ez csak olyan udvari furakodó kígyó.

Ajkába harapott.

- S hát erre szegény bátyám el. Győrré. Vránai perjel rokonunknak fog ott valami kis ügyet eligazítani... Ugyanis a johanniták ottani rendházában.

- Lám! - helyeselt István - Ez akkor gyöngy. Hát ez nagyon jó, uram!

És bővebb értésül:

- Mert ezen volt éppen elmém tusakodása, hogy Palizsnay János perjel urunkhoz, Vránába, ugyan kit küldjünk? És önagysága nekünk itt most a nyerő kockát veti ki! Hát az ő püspök bátyját! Rokonok is, egyházi férfiak mind a ketten és Zágráb nem oly messze Vránától. Talán hogy valami keze alá tartozó páttert...

- Úgy pap pap között! Értem.

- ... hogy kifelé még egyelőre valami palástja láttatnék lenni a fel-alá szállódásainknak, ameddig emelt sisakkal a nemzet előtt nyíltan is kiállhatunk. Mivel...

És itt Hédervári megrázta magát. Szúrósan körülpillantott.

- Valahogy azt ne vélje kegyelmeitek, hogy mi ezt talán éppen így szeretnők! De jóval is másképp! Ezt elhitelessétek uram magatokkal! Csakhogy még valahány ideig az üdvös dolog meg nem készül! Okos kos is mentől nagyobbat öklelni szándékozik, annál hátrább mász. Én is azért nem örökre titkon s hátul lappongani, hanem csak erőt gyűteni akarok. Úgyigen. - törülte szét a bajuszát s mintha ezek kijelentésével még nyugodtabb és könnyebb lett volna.

Most már leült. Kardját társalkodólag emelte be a két térde közé, aztán az eddiginél sokkal meghittebben, mint egy

oktató, vagy tanácsoló apa, adta elő, hogy a vránai perjelt megnyerni milyen elsőrendű érdek! Nem is annyira idebent talán, mint odalent a tengervidéken. A johanniták harcos rendű lovagpapok, számtalan megerődített monostorral, bevehetetlen sziklavárákkal. Meg másként is...

- Tudjuk: pecunia est nervus belli! Ilyen dolog mint a miénk, pénz nélkül meg nem forr.

Magyarázza meg tehát Horváthy a perjelnek, hogy itt bizony az állapotok fegyverre mehetvén s támasz kellvén a tartós ellenállásra, ugyanúgy, mint ahogy a liga valamennyi tagja derekasan áldozik, a johanniták testületével se legyen kivétel.

- Vesse zálogba ő-atyasága országérdekből a rendnek valamely jószágát!

- Újudvar! - felelt készen Horváthy János, aki egész idő alatt, szinte a beszélő ajkán csüggött.

Majd hozzátette:

- Kanizsa folyó mellékin van. Kanizsay uramok úgyis mióta veszködnek már érte! Határos birtok...

- Mennyit szánának rá?

- Négyezer forint.

- Arany?

- De dufla!

- Hát bene, bene, - ingatta rá István a szép busa fejét. - Kezdetnek lehets, míg Karólusz király erszénye kinyílhatik. Ne féljen tisztelendő urunk, majd visszakapnak akkor mindent, gyümölcsöstül!

Nápolyi király? És Palizsnay János? Hiszen ezek egyek? - gyötrődött magában a házigazda, fennhangon azonban nem vallott semmit. Helyette Korpády siklott előre a két könyökén. A szövétnek fénye iszapszín árnyalattal vont be arcát. Most egész olyan volt, mintha koporsóból kelt volna fel az úr.

- De ha a zálogosdinak mégis valami híre csördül? Akkor? Akkor a pörjel mit mondjon? Lévéen, hogy láttat szerint ő még a szoknyás táborral tart? - kérdezte.

- Mit! - türelmetlenkedett Horváthy. - Beszéd... Sose féltse kegyelme Palizsnayt! Ebbe hónap huszonkilencedikén lesz a rend gyűlése, épp itt Fejérváron. Módját találja a magyarázatnak! Van esze.

Elhallgatott és egyszerre mindenki a ház urára nézett. A kövér ember már hangosan szuszogott s szinte fürödve izzadt.

Ó! Ó! Láss még egy csudát! Ki hitte, hogy mindjárt első gyűlésből ennyire haladjon az ügy? Kész lázadás! Tiszta rebellió! S itt senki egymástól, még bizony egy kurta ígéretet sem kért! Él az Isten, hogy ő ezt a könnyelműséget tovább nem szenvedheti!

Elrengett a padszékek háta mögött, vastag könyvvel tért vissza és lezökkentette az asztal közepére.

- Esküdni urak! Nem keveses dologra megy a tét! Fejünk ezen torjáról leválasztathatik! Adnak-e hitet nagyságaitok a jó csöndesség és szoros összetartás felől? Kire nézve, ha állapotunk netalán hanyatolni kezdene is, egymás mellől el nem ugrunk s egymás nevéről soha tudománt nem teszünk?

Hédervári Kont István emelkedett elsőnek.

- Nem tűrhetvén nemzetünknek csak egy szoknya galandján, végső forgandó sorsban lételét... s mert hazánk jövődjét szívünkre vöttük. Mondssza azt a formát páter! Hadd esküszöm!

Már a többiek is vele tartottak. Juro... juro... És megkönnyebbültek, sokkal melegebben szorongattak kezét. Felálltak, nyújtóztak, kicsit még brözsögtek s úgy övezték Hédervári Kontot, mintha bár választatlanul, valahogy ő lett volna köztük egyszerre a vezér.

István elbeszélgetett velük. Itt is helyeselt, ott is tanácsolt valamit. Majd megállt Horváthy János előtt.

- Kelmed tekintetessége most induljon. Porkoláb-szobában palástját megleli. Jól leplezze magát és kaputól balra tartson.

- Biztonsággal?

- Odalent egy Csóka apródom levén... Főállapotú.

- Ni, a furolyás talán?

- Ugyanő. Szigorú hit alatt van. Szintúgy a többi.

János bán hát köszönt és indult.

A hátramaradottak vártak még egy fertályóraig. Akkor a sor Korpádyra került.

- Csóka efébuszom az kelmed lovát hátsó kerítésnél nemkülönben vezetékin fogja... Jobbkéz felé!

Így lett.

Mind külön külön s időnként és más-más irányokban távoztak. Legutolsónak maradt maga Hédervári Kont István.

Akkor ebben a nagy zavartalan családi egyedülésben, János háziúr mégis csak megpróbálkozott:

- Méltóságtok erőst az Asszonyaimék ellen van...

István szeme fenekén ellobbant valami.

- Mária? - kérdezte később, borus hangon.

S legyintett.

- Mi az uram! Avval nem lenne bajunk. Anjou kaptár kirajzása... Kis kedves aranybogár... De atyafim, ő majd csak úgy lotyogni fütyögni fog. Uralkodni soha.

Eltűnődött, aztán kényes igazságszeretettel helyesbítette:

- Legalább míg ez a Kotromanics-féle anyapáva él...

- S hát ő?

- Ő.

Csend szállt közéjük. János feszélyezetten köhécselt, majd ismét nekifohászkodott:

- Öcsém a királynét gyűlöli. Valami gonoszban kapá? No nézd, ne tagadd! Rokon rokon közt vagyunk.

Megint arra gondolt, hogy ama titok - kirakva - micsoda kitűnő mentség lehetne egyszer, ítélő szék előtt! Így s így... Ezen és ezen a fő országérdeken kívül, még ezért s ezért a részdologért is cselekedtük... Hazát a külvilág szemében nem akartuk kisebbíteni...

De a makacs ember megszegte nyakát.

- Nem gyűlölöm. Csak jeget gyémánt helyett gyűrűbe nem foglалok. Nem szokásom.

Most visszafordult és hirtelen odacsattant:

- Mert nekem nem királyné!

Emez nyomta volna.

- Vékony ítéletem szerint, ok nélkül aligha beszél így!

István elnyaggatva intett:

- Hagyj, papom! Szent György lovagja vagyok. Ürember és férfi.

Végképp megkötötte magát.

De legalább hogy ezeket a Horváthy-Palizsnay-Károly-féle gyanus keresztbefajzásokat tekintette volna!

János azonban hiába terjesztette elő a lelke rejtekét. Itt sem boldogult.

A hatalmas rokon csak a csizmáját vesszőzgette:

- Példa! Hamikor tisztelendősége valamerre postát küld... mit nézel szolgádban?

- A gyorsaságot.

- Aha, aha! No. S hát nem erkölcsit? Nem a nemzésit? Eredetinek törvényességét? Csupán így a hasznát? Hogy a levél minnél hamarabb helyére kerüljön?

- Csak, - kellett hogy a vert had takarodót fujjon.

- Láddsza...

És István a süvege után nyúlt.

Ennyit mondott még befejezőleg:

- Különben az az egész suttogás távolról sem biztos. Én legalább egy átalagból nem hiszek neki. Szóbeszéd könnyen kél a tisztségviselő emberek körül. Ki elég dőre, hogy mindjárt elfogadja?

S megint a szegény áldott Szentgyörgy:

- Erős szabály, hogy kitkit jónak kell tartanunk, egész az ellenkezőknek ráigazolódásáig.

Evvel a bölcseséggel aztán ő is elment.

János pedig úgy érezte, mintha oldódnék alatta a szilárd talaj. Mintha fényes fekete hullámok surrantak volna el mellette.

Megpróbálta legyűrni rémületét. Kábultan egy székhez tapogatózott, hirtelen leült, elővakart egy lepedőnyi nagy kockás kendőt és megtörülte homlokát.

Hát ez már így lesz ezentúl? Soha többé nem foghat bátran lélegzeni? Csak Szentgyörgy és Szentgyörgy?

De örült bolond! Örült bolond ember! Miféle délibábos csillagzatról szabadulhatott ez? Nem erről a földről való. Az egész gögjével és mérhetetlen keménységével együtt sem több egy maszülett csecsemőnél!

Addig györgyözik ez! mindnyájukat rakásra veszti!

Folyton csak azt az esküfogó evangéliumos könyvet tapogatta a bajbakerült ember. Mármost ebbe van belecsípve a nyakuk. Mától kezdve minden ettől függ... Azon múlik, hogy nem lesznek-e kelletébbvaló megharagvások... egymáselleni bosszúk...

Viszont túlfelől pedig valami kibírhatatlan csáb... Valami hanyattvágó méltóságosítás... Igérés...

Csupa mázsás teherpróba, egy vékony angyalhajszálon! Azon az eskün...

Megbirja-e? Kitartja-e, édes uram Isten?

És Hédervári Kont János háromszor keresztet vetett.

† † † ámen, ámen, ámen!

VI.

Mária koronás királyi állapota megkövetelte, hogy sürgősen új, egész külön udvart szervezzenek neki. Volt mostanáig már főkancellárja, udvarmestere, titoknoka, saját orvosa, gyóntatója, házibolondja és egy sereg mindenféle kisbejáró palota tisztje. De a lányka legszívesebben persze mégis a gyermekkori pajtásai közt tanyázott. A fiatal lelken a halálgondolatok szerencsére nem vehettek tartósan erőt. Különben csak nagyon

homályosan emlékezett is atyjára, aki nehéz betegsége miatt, utolsó éveiben már teljesen elkülönülve élt tőlük.

Ezen a februári délelőttön a kis «király» tehát egész derűsen üldögélt belső házának tűzhelye mellett. Tarsolyából időnkint aszúszőlőt és mogyorót majszolgatott s közben valami hímzésen munkált, hallgatva Hedvig húgának, meg a többieknek cserfelését. A társaságban a hajadonoknak bizonyára sokkal többet járt a szájacskájuk, mint a kezük.

Mária vígsága annál őszintébb volt, mert most Zsigmond úrfi, a brandenburgi markoláb sem rontotta körötte a levegőt. Szegény kis teremtésnek tizenhét évvel előzte meg születését a jegyessége. Menyasszony volt, még mielőtt akár ő maga, akár a vőlegénye, csak világra is jött volna. Két szomszédos birodalom érdeke kívánta annak idején a születendő gyermekek kölcsönös elkötelezését, ugyanúgy, mint Hedvig és Vilmosét. Míg azonban ezeknél a vásár jól sikerült, addig Marenka sehogysem bírta megkedvelni a durva, szeszélyes, korán részegeskedő és kicsapongásokban tetszelgő Zsigmondot. Jelenleg az úrfi Lengyelországban járt - nagyratörő becsvágyához képest fő hadi vezérként - és így a szót most a ranglétrán utána következő ifjabb herceg, Vilmos vitte.

A csinos, németesen szőke, de simulékony természetű fiú tökéletesen beszélt magyarul. Még kicsikorában átküldték a magyar udvarba, ahogy azt a dicsőült királyatya követelte és amint ez kísérőlevelében megírva is állott: «umb zu lernen Ungers Sprach».

A herceg ma egyre a jövőbeli sógorasszonykájával évődött. Meg nem foghatta például, hogy miért kelljen hegyes mesterkével lyukakat döfködni egy darab kelmébe, a lyukakat aztán holmi tarka fonállal megint körülbrincsolni, mikor pedig az a kelme hibátlan ép volt, sőt drága vontarany.

Egy, a királylányoknál valamivel idősebb és félárvaként velük nevelt mágnáskisasszony - pelsőci Bebek Antónia - itt negédeskedve mindjárt a saját remekével hozakodott elő.

- Hát ehhez fenséged mit szól? Egy kopasz fonálnál nem állt többül s ni, hogy mi leszen belőle!

Recemunka nyugodott a térdén. Villásvégű tűvel, selyemszálból csomózta s volt már készen a mesterműből, vagy három arasznyi. Büszkén legeltette rajta a fekete pillájú, ibolyakék szemét.

De Vilmos nem engedte megvesztegetni magát.

- Rákászhálónak való ez! Evégből el is fognám syncopálni, ha valamivel erősebb tartású lenne! Pár nemigen temérdek rák már beleférne, igaze Menyus?

A Menyusnak nevezett fiú - Balassa Menyhért, Borsa nembeli s egyébként a kis kör legöregebb, mert tizenhat esztendő tagja - részéről nem mondott sem bűt, sem bát. Már kicseperedett abból a felelőtlen korból, mikor az ember csak beszél, - a másik, az elfogulatlanságnak férfibb állapotába viszont még nem nőtt bele. Bebek Toncsi,

álmainak tündérhölgye különben túlközel is ült hozzá s ez végképp megzavarta. Máriát azonban nem feszélyezték ilyenféle szempontok és most sietett szövetségre lépni a szintén megtámadott Toncsival.

- Ezek olyan férfi értetlenségek, herceg! - mondta. - Nektek persze semmi sem tetszik, ami csendes szépség. Csak ami rátokjött bokrosság, lóháti mulatság, testnek ingatagsága, versfutás.

- De nem az a mi bajunk! Magnus error, absit! - tiltakozott Vilmos. - Hanem azért vagyunk így az iparotok ellen fellázadva, mert közben tekintetet sem nyerhetünk a szűzek szeméből! Az mind lesütve van... ama tündöklő csillagok. No úgye Menyus?

Balassa éppúgy nem vallott egy kukkot sem, mint az előbb. Ehelyett Hedvig harapta el a piros fonálát; majd görcsöt kötve a szál végére, leereszkedőleg rázogatta szőke fejét.

- Ez gálánsul hangzott, kedvesem. Meg is dícsérjük. Csak én azért mégsem hagyom szájamból a sajtot kiudvarlani, Rókafenség uram! Nem vagyunk oly balga hollók!

Vilmos eleget sóhajtozott, míg végül Mária szíve megindult rajta.

- Ó herceg! - szólt szelíden, dallamosan. - Sose emésztődj! Úgysem soká mulathatok én.

Egy nagyszabású beszéd megtartása függött a feje fölött. Bizony még akadozva ment. Meg aztán a sok név... különféle országos titulus...

- Mondja szerelmes anyánk: király nem tévedhet. Ha valakit véletlenül feljebb méltóságolok, azt mindjárt olyanná is kell promoteáltassam. S ha így haladok, Magyarhonban mihamarább eke szarvát is csupa nagyságosok fogják tartani.

Panasznak szánta ezt a szegény kis lélek. De a játékos kölyökmacskák tréfára értették és megnevették.

- Tekintetes zsellér úr!

- Nagyságos vályogvető uram... haha!

- No azért csak mondd! - komolyodott vissza elsőnek Hedvig. - Azért úgye mégsem oly rettentő ez a trónba helyezettség! Halljatok ilyet - pillantott körül - ez a felség nekem eleinte éjt napot egybe sírt, hogy nem s nem akarna király lenni! Borzasztó sok bajom volt felségeddel - tette hozzá őszintén.

- Igenmert halálban aggódtam - mentegetőzött Mária.

És boldogult atyjukra emlékeztette a hűgát. Úgye milyen magasztosan hatott, akárhol megjelent? Hát hogy reméljen ő ilyen lehetni? Honnan vegye tüstént a legillőbb és legbölcsebb válaszokat?

- Csak így egy hitvánka leány vagyunk, aki nem kemény tettekre születünk s mégis valahogy mindenki férfiformának akarna. Félem az Istent, rossz vásárt fogtak velem ütni, később majd megbánják és akkor János mester miket írkal rólam a krónikájába?

Nyugtalanul ráncolta szemöldökét.

De a fiatalság szele hamarosan rést bontott a felhőn.

- Ej mit! Igazis. Hiszen ittvan felséges Asszonyanyánk, aki oly világon páratlan elme! Elkövet ő helyettem minden szükséges dolgot - mondta. - S úgy már aztán mit bánom, lehetek király is.

Rövid szünet következett. A társaság Marenka szavait forgatta fejében. A fonalak halkán porcoztak. Majd Toncsi ollót kért - persze Balassa Menyhértől - s mialatt szárazra törülgette az átnyujtott holmit, az egész komolykodás végleg elrepült.

A palotáslány nagy szesszel fordult Máriához:

- Bár láttad volna - itt kissé megbakkant - felség! - vágta ki nevetve, - hogy mily tündöklő voltál a koronázáson! Mint egy írott kép. S oly könnyeden tettél-vettél, csudállottunk.

- Haj az a könnyűség milyen nehezen lett! A korona... Gondolod, az csak mint a nyári lepkefogó süveg? Vagy a palást... Hogy azt talán ilyen bölcsőből alig kikelt csemetékre szabták?

Hevesen megrázta fejét.

- Szent István bizony nem volt gyermek, Isten dicsőítse! S én aztán rogyadozhattam a pompájában! Azt tudtam, mindjárt ledobbanok!

- No meg az a vágtazás, körbe! - szörnyűködött utólag Toncsi. De Mária e részben megnyugtatta. Lovagolni szeret és tud. Majd sokat is lovagolnak, mikor már rendes királlyá nől. Bezzeg most sem esett volna rosszul, ha a sok lecke nyakán nem lenne! Csakhogy a beszéden kívül ottvan még a szász városok mindenféle kiváltsága... temérdek máségyéb törvény.

- Miklós meg ezalatt bizton a határt kerüli!

A sopánkodásnak itt vége szakadt. Kopogtak az ajtón. Csikordult a kilincs és Balassa Menyhért hirtelen nekihördülve, a combjára csapott:

- Lupus in fabula! Éppen emlegettük!

Amióta együtt üldögéltek, most szólalt meg első ízben a fiú. Öblögető, fel-felkukorékoló, karcos és rettentő hamis kamaszhangja volt. De úgy meg is hökkent tőle - vagy a saját váratlan merészségétől? - hogy vörös lett, mint az indiai tyúk taréja. Be is fogta mindjárt a száját s ereszkedett háttal elloholt, hogy egy merőben fölösleges hasábot vessen, a legvígabban csapongó tűzre.

- Kukacos a fa... azért pattogzik - dünnyögött csak úgy magának elrekesztve, mialatt ifjabb Garay Miklós beljebb

került és fesztelenül körbe köszöngélt. Ővele parolát szorított. A hajadonkák azonban pípesen szabadkoztak:

- Nem... nee!

- Jaj, juj!

- Süt kelme a fagytól!

- Hát s kint hált az idő! - hagyta rájuk az ő apja-formán komoly mosolyával Miklós és nem erőltette a kézfogást. Csakugyan kint kószált. Jó csomó nyers lég szakadt be vele. De azért mégis egyszerre mintha melegebb lett volna tőle a szoba. A ruháiból frissen kioldódó, fanyar posztóillat is... valahogy roppant kellemes. És kész férfiszamba ment a tizenhét évével, a többi süvölvények közt.

- Beneventálunk...

- Tartózzék kegyelme hozzánk - mondták a királylányok.

Toncsi mindjárt széket is adott.

- Böcsülje magát ide, kedvesünk!

Ami kellő daliás sarkantyúpengetések közepett, meg is történt. A legényember igazi urak-módján keresztbevetette lábait és dicsőleg kezdte körme éleivel a bajuszkáját bőre alul kifejtegetni.

- Havazásra célzó idő.

Amazok négyen nagyot hallgattak s lőn feltűnő változás. Hedvig nem kofálgodott többé, Toncsi nem tudakolta minden percben, hogy mit, miből és miért, - Vilmos nyájasan tekintett a szökellő tükre, Menyhért pedig olyan éberén nézegetett, mint egy orronütött tinó.

De Marenka színeváltozása volt a legcsudálatosabb. Nem is «Marenka» volt ez. Hölgy. És mint akit minduntalan valami sérelem ér, ami ellen tiltakozni, amit legbüszkébben visszautasítani kell... Pillantást vetni? Lá, lá! Olyan nincs! Hogy még azt gondolhassa... «ez»! Abba ő menten belehalt volna. Lehet, a föld sem fogadna be egy afféle szemérmetlent, akiről olyast képzelhetne egy *férfi*..! Mintha ő talán... Irányában... Valamiként...

Csak döfte, szúrta, gyúrta azokat a lyukakat és abrincsolta.

De Miklós különösképp a legkisebb megütközést sem mutatta e zord bánásmód fölött. Sőt még fokozott igyekezettel tépdeste a bajuszát s feszült érdeklődéssel kísérte a munka fordulatait.

- Legszepségű ez a holmi, felség! Csudálkozásra való!

A lányka rögtön gyanut fogott. S mint akinek oldalában a nyílvessző, meredekké vált.

- Majd magának adjuk. Jó lesz szablya-tarsolynak - mondta megközelíthetetlenül. - Csak akkor valami jobb bőrrel bérletjük, tartósság mijján és még valamit lenézek a példáról, ide ebbe az üres sarokba. De mit!

A többi most nem figyelt. Ritka illedelmesen társalogtak.

És Miklós egyszerre odahajolt.

- Rozmarint.

Mind a ketten elszörnyedtek ettől... Ettől a véletlen beszédétől... Hogy rozmarin! Ama jelentős virág... Hogy az mit jelent! Kik közt szokásos!

Csak elgondolni sem merték s égtek a szűzies zavar tüzében.

Félbe is szakadt a beszélgetésük. Torkukat köszörülték és rettenetesen kínlódtak.

Jó, hogy az ajtó nyílt. Tótsolymosi Apród János küküllei főesperes jött. Róbert Károly nagyapó alatt aulae regiae iuvenis, Lajosnak pedig házi történetírója; Máriának is aztán oktatómestere, úgy, hogy féllábbal Esztergomban élt, másikkal pedig Budán, ahogy éppen a lecke szüksége tanácsolta. Alacsony növésű, tuskó formán tömör, eléggé dadogó nyelvű és nemigen mutatós, de rideg külseje mögött áldott jó és roppant tudományos egy úr volt.

- Ő Anya-felsége immár teljes készületben. Megjövének, csak a palotában is vannak velencei, siciliai, mindenféle követ emberek és királyunk még így?

Szokása szerint lármázva beszélt s nyelvhibáját ellensúlyozandó, félelmesen gesztikulált, de Mária nem ezért ijedt meg tőle, hanem amit mondott..! Attól kiejtette

kezeből a munkáját rögtön és rögtön elvesztette nyugalmát, derűjét s csupa csörömpölő kapadozás lett. Mesterke ide, olló amoda... Az ujjvédő páncél, aprószőlő, mogyoró: szerte gurult.

- Júj s mi öltözetlen! S jaj, a dikció!

- Ahol megbotlani szoktunk - harsogott és hadonászott vadul a nevelő - soha víz nagyobb folyásokkal nem folyt, mint épp e helyeken? Remélnjük.

És kenetteljesen biccentett.

- Óh nem! Ó dehogyis! Ez a már elígért tarisnya...

- A kötelem mindennél elsőbb! Ám jó. Többé meg nem esik, mint hiszem.

S a főesperes apró villogó szeme szánólag szurkálta végig az ijedt kis leányt.

Miklós is hozzá surrant. Elkapta futtában.

- Minutumig! - kérte. - Csak azt szeretném... Mitől se félj, felség! Felséged mögött én szolgálom ma. Szorosan mögötted leszek és sugok. Kérem a beszéd leírott mását!

De már húzta is a zsinór-övről hosszan lefüggő kis szütyőből, amire a hajadon nyakig pirult s méggyorsabban menekült.

- Hedvig! Tegyen rendet utánam, kedveském! Jaj Toanetta, a tűmet ki ne húzd! Fonalakat össze ne gabalyintsátok!

Az ajtó is nyitva szaladt utána.

Még hallani lehetett, ahogy izgatottan dongott, emlékezetét frissítgette:

- Mi, Mária... Magyar, Dalmát, Horvát, Bolgárország, - Ráma, Szerbia, Galicia, Lodoméria, - a Kúnság királya, Salerno hercege, az Onore di Monte S. Angelo ura...

Aztán elhalt a zümmögés. A karcsú, légies, gyászruhás lányalak eltűnt egy fordulónál. Megszűnt a boldog gyermeki játék. Másféle játék kezdődött. Kockázatosabb. Trón. Politika. Cselvetés. Leshárítás... Országolás.

VII.

A budai udvarokban ugyan teljes háromesztendős gyászt rendelt volt el az özvegy anyakirálynő, dehát duda, énekmondó inasok és bálak nélkül is lehet nagy a fény.

Az egybenyitott szálákban hömpölygött a sok főúr, akik számára itt lenni: a minden. Rangot megmutató juss. Politika. Szórakozás. Persze, az Erzsébet pártjabeliek jártak elől. Lossonczy László vajda; Szentgyörgyi Tamás, Sebus-ágbeli; Kóroghy Están. Alsániak, Maróthyak, a korbáviai grófok. Forgáchok. Ezek boldogult Lajos mellől

még jókor az új hatalom mellé ugrottak s mostanig bizony derekasan háttérbe szorították a hajdan oly mindenható Szécsi-Laczky-Zudar triászt, - a lajospárti híres katonamágnásokat.

Mind ezek az urak sok szőrt viseltek, mert magyar az ember. És magyar férfiú - aki csak háztüzes - haját, szakállát, meghagyja holtig. A bajuszt. Azt is. Abban semmit levágni nem lehet. Az úgy kell és illő, hogy a száját körül befogja.

E báróknak nagyon paszományos volt a gyomruk, merő selyem a kezük nyelég kibukó ingük, süvegük is: pompára. Nosza kerecsentoll bokrétákat dugdostak bele, de olyan fejedelmet, hogy idegen nemzet könnyen azt hihette volna: maga is mind csupa király ez, talán. Nem vállon átvett kacagány most, ami nem tigris, mándruc! És nem köszöntő, csat, násfa, ha nem olasz mívésektől!

A légben kordován-, bagaria-, cserszag és friss kelmék kellemetes fanyar keverékillata terjengett, ami a kalmárok bolti levegőjének emlékét idézte az orrokba. S mennyi szivárványszíne az öregvirágú bársonyoknak! becsesnél becsesebb posztóknak, ékköveknek!

Perényi a Drághffy Sándor mentekötő kapcsát forgatta szakértőleg az ujjai közt.

- Azám, csakugyan! Zománccal burított süldisznó ez itten, gyémántokkal rakott s arany! - lelkesedék.

Mire viszont Drághffy asztalnokmester úr a Perényi tolltartó medályát udvarlotta:

- Hát ez is, ez is... Ezt sem minden kétökrű paraszt vihetné ám végbe! Mert látom, pelikán ez, öcsém, apró fiaival öszve! Aranyoznám meg a kezét ama jubilírnek, - é be gyönyörű!

- Csak az ilyen hozatott pompák bizony nemkevésbé kisöprendik a pénzt az országból! - morgott oda elhaladtában félhangon az egyik Szécsi: de ki adott volna rá? Még amolyan lajosi-féle ember ez az úr. S az ilyenekkel mostanában leszálalt a hinta.

A két jóbarát összekacsintott:

- Ugyancsak rossz formában a módiból kimentek...

- Beszéljen! Irigy.

Hagyták. Lélekemelő e pompa. S ezt Erzsébet őfelsége éppen így kedveli. A világ ne hárkálhasson, hogy amiért oda Lajos úr, most már talán ne is lenne többé, aki az efféléket érti s elköveti.

Kicsit mocorogtak még az urak; folyt az emberszólás, egymás díszeit felmérték, megbecsülték, pár tréfás illúzió... aztán elhelyezkedtek. Az udvarmester három koppantást adott a küszöbön.

Nyílt a faragványokkal pártázott ajtó s jött a koronás gyermek.

Földig hajoltak mindenek.

Majd:

- Erzsébet őfelsége, a kegyelmes gyámkirályné! - hirdette az udvarbíró, mire a hódolat megismétlődött.

Marenka könnyű zergelábain az emelvény felé tartott. Palástvégét az ifjú Garay főapród vitte. Anyját egy haladottabb korú Alsáni.

Aztán az özvegy a jobbfelöli trónhoz engedte a királykát s állva bevárta. Párduc-alakja sudárodott. Veszettül szép volt. Érett gyümölcs... Csupa megejtő tűz. Fekete szeme villogott és perzselt. Pirossal s fehérrel gyengén kicsit megfestett arca meghazudtolta negyvenes éveit. Babonázott az aranycsillagos gyászkeretben... Mint éjkirálynő.

- Őfelsége, leányunk, Magyarhon királya nevében: üdv! - mondta a gyászdolgokból kifénylő torokkal. Majd kellőképp megfürödve a szemek mámorában, leült és nézett Máriára, hogy hasonlót követett-e?

- A király szemben kíván lenni a figyelemreméltó és igen nyájas jóakaró velencei követekkel - egészítette ki szavait, mire az olaszokat rögtön beengedték.

Nagy szép urak voltak, erősen öltözöttek, szintén ékszerekkel csörömpölők. Térden hódoltak s köszöntötték uralmának hajnalán az ifjú Mária királyt, a Signoria megbízásából.

A lányka pillája anyja felé rezdült. Erzsébet igenlőleg ejtette térdére a tollas szélverőjét s ekkor Mária belefogott. Az egész szónoklat alatt mindössze egyszer lehent meg. De még szigorú anyja sem vehette észre, Miklós oly jól és azonnal közbe sűgött. S hálistennek, leforgott az egész. A követek díszkardokat kaptak ajándékba, meg valami odalent várakozó paripákat, amire ugyancsak sietten mentek, mert az állatok kiváló fajára és magyar királyi szerszámozására, méltán lehetett kíváncsi mindenki. No meg aztán a követeknek nem is volt egészen feje a lelkük...

Erzsébet gúnyosan sugta a trónállónak:

- Átlátok ám rajtuk... A Signoria széjjelvaló praktikáin!

Alig haladtak ki a velenceiek a teremből, már érkezett a Nápoly-sicíliai küldöttség. Magyar ember vezette a csoportot. Garázda Tamás. Ugyanaz az úr, akivel az udvar III. Károlyt annak idején Mária trónralépéséről értesítette.

Megint ezek a követek is hajlongtak, szépeket szóltak, a királyka pedig örvendetesen mosolygott, mert az előbbi gyakorlatból, sikerült immár a beszédet sűgás nélkül is felmondania. Ötszáz arannyal viszonzta a küldöttségnek azt az évente kétszáz aranypénzt, amit a magyar hírvívő a sicíliai udvartól életjáradékul nyert és kegyelemben elbocsátotta az urakat végül.

Ez a dolog is elmúlt s várták mindenenek a gyorsfutárokkal előre bejelentett Jádrát. De senki.

Percekig lélekállító csend ült a csarnokra, amiben a paraszas üst apró percegése is élesen és valahogy bántólag hatott. Aztán mozgolódás ütött ki. Ébredő nyugtalanság és növekvő feszültség.

Ez... mi? Botrány készül?

Ez bizony nem szokás... hogy trónban ülő felségek ne azonnal kapják, ami kell! És fogadásra felírt emberek, ne jöttön jövőn gyorsalkodjanak!

Az udvarbíró szédült, mágnások már kendőikért kapdostak, hogy avval törüljék kipattogó verítéküket, mikor egyszerre nyílt az ajtó.

No végre hát!

De nem. S most már igazán senki sem tudta, hogy mit is gondoljon erről... Erről a... dologról. Mert csak megint egy magános személy lépett be. Garay Miklós, a palatinus. Nehézkesen, barnán, sötéten, szemöldökráncolva, átcökletett a termen s félreigazítván az útjában állókat, fel egyenesen a trónhoz! Ott aztán dongott valamit a gyámkirálynőnek; csak hogy mit? azt nem értette senki s az urak még jobban megütköztek.

Ejnye?

Furcsállották nagyon és nagyon, nagyon sérelmes ez... Hogy őket az állapotokról ez az ember meg nem világosítja... Így az ügyekből egészen kirekeszti!

Komorlottak és rosszkedvükben megernyedtek s laposan tartották szem alatt ezt a gögös jövevényt, aki ilyen jól beéri avval, amit ő maga tud s akinek ők így mind pelikánostul, aranymarhástul, a zászlósuraságukkal egyetemben, csak merő párolgó füst. Hát ez megint *másként* különös! Nyugtalanító és felháborító! Fene embere! Ördögöktől fattyazott! Mit poszoghatott ugyan? S a királyné ettől - ni - mint emeli szemöldökét?

Részben azért meghallották s ebből a kevésből igazolódott az a féltékeny gyanujuk, amivel a nádor ellen fordultak. Mert elállt előbb kicsit a levegőben a királyné gondolkozó szeme, aztán odavillant feléjük, mire végezetül ilyet mondott:

- Nemes Jádra város fiai nem publice, hanem csak külön óhajtván velünk beszélleni, uraimékat őfelsége elbocsátja. Távozzatok s jöjjön a küldöttség!

- Nem megjövendöltem? - horkolt kifele tódultában Sárosy Lász.

De ifjú Bethlen Gergely, sértett méltóságában, egyszerűen kinyomta őt az ajtón.

- Belzebub szánkázzék a lelkén... poklok szaggassa meg! Ej, hagyjatok, hagyjatok mán s jerünk, jerünk komám, mit vagyunk itt nagyságos uraim, ahol semmire, de semmire sem kellünk? A dölyf mán egész elbódította e kurta Garayt!

- Majd bezzeg egy férfi-király pálcája alatt nem rázná az ületit önagysága, tudom! - fujt mint egy vadkan Gerebeni Szemere, akinél nem ok nélkül emlegették a császárudvar guruló aranyait, de erősen a német Zsigmond pártjához is szított! Egyelőre persze hát csak így kintről... Mert a terem kiürült, ajtó betevődött s ekkor Erzsébet hevesen a nádor felé vetette a fejét.

- Mi dolog! - kérdezte bosszúsan.

- Aligha a jó hír. Bár hogy mi legyen, magam is én abban valójában semmit sem tudok, - setétlett a palatinus. - Csak most érték be futáraitak nyakszakadtából a jádraiak. Köntöst sem ujíthattak... azon kintjáróban... és elméjüket velem sem közlötték, - tette hozzá.

- Úgy.

Erzsébet még nem hitt. Szúrósan mosolygott.

- Nem divat a balhír, atyámfia! Most a szerencsétlétések, szövetségkeresések, barátságajánlások és más hódolások ideje van. S hogy Köln, Norinberga, Prága, Noy városok követei egymást előzgessek, kiváltságaiknak megerősítését esdvén, gyermekasszonyunktól!

Pillanatig eltűnődött, aztán cinkos hunyorítással lesett fel.

- No biza valami rendkívüli adót hoznak jó csatlósink, melyről otthon Jádrában nem szükség nyíltan tudni... tanács szeme nem vakulván meg tőle... s azért orozkodnak.

Eresztett egy kis tokát.

- Elfogadjuk, hát elfogadjuk. De hogy ünneplőbe nem helyhez tették magukat, ezt tisztán megmondjuk: nem szeretjük s másszor nem is tűrjük.

Durcásan hajolt Máriához, röviden kitanította, majd Miklós apródot intette elő.

- Égy a követekért! S míglen aztán távoznának... Jó! Addig maradj te is kível.

*

Igy lőn. És egy számra bár kicsiny - mindössze három főnyi - de igen tekintetes küldöttség baktatott be az ajtón. Erzsébet már ismerte őket. Régebb délvidéki útjain találkozott volt velük.

Fejedelmi kenetteljességgel pillantott rájuk, ezzel álcázva meglepődését:

- Péter érsek!

(No hogy ez a Matuzálem apánk még él!)

A tisztos vén úr keresztbetette keblén szikkadt kis kacsóit s hagyta, hogy társainak is jusson a megszólítás kegyelméből.

- Prisogonis András! Oranis Marino! Lányunk őfelsége nevével köszöntünk. Mink is idvezlünk és várjuk, hogy velejes tudósértásokat a királynak megtegyétek.

A nevezettek nem mindjárt kaptak az alkalmon. Csak hallgatták kicsit a szép ajkáról gyöngyöző petyergést s fülledtek utána, távoli, hátrahúzódott pillantásokkal, hunyorogva és veritékezve. Fojtott izgalom látszott rajtuk; valami zavart kavardásféle s oly sok és nagy közlendő, amiben nem könnyű a sorrendet megteremteni.

Végül Péter érsek az ezüst lapát-szakállát mégis felvetette, hirtelen egy hördülésnek is beillő lélegzetet sodort, - aztán azon mezítelenül, ellenállhatatlan és megrendítő erővel csattant ki torkán a kiáltás:

- Királynék, vigyázzatok! Odale délen, már arra mifelénk, dolgok rosszul vágnak!

Maga is megrettent saját szavain. Beapadt szemének halszerű mozdulatlanságával meredt utánuk; majd lassan leejtette az állát, megrokkant és kiürülten hallgatott.

Hosszú csend következett. Mióta Nagy Lajos a koporsóba költözött, ez volt az első balsejtelmű beszéd, az első borzongató fuvalom, mely a három tengerre futó Birodalom határain átlengett.

Senki sem vonhatta ki magát hatása alul. Garay barnaedzett arcán fokonszín szívozott fel valami iszapszín sápadtság. Mária riadtan nézett a csipogó pillái közül. Még a vas-asszony is eldőbbent egy percig s érzett valami

mellyreütő rosszat. Fojtogatót... Ami most a szívéhez nyúl, marokra fogja azt és mintha hirtelen csavarintana rajta egyet.

De azért ő ocsudott először. Bátorsága támadt. A gőgje lázadt.

- A király rész szerint is kíván hallani ez állapotokról! Nem elegendő így egyszersmind...

- Terjesszék hát elő kegyelmeitek szívüknek s lelküknek rejtekét! Hisszük, a haza és trón egyirásó javára néző a dolog! - járult Garay nádor is.

Péter érsek azonban úgy kigazdálkodott imént a kis tüdejéből, hogy a fiatalabb Prisogonis kellett helyére lépjen.

Ijedelmes kifulladásokkal és el-elrezdülő hangon szólt:

- Éppen ezért is iparkodtunk... felette gyorsan mindenütt, éjjel-nappal ügetést nyargalván, sietvén... csak kiváltságos nemes emberek s papok lovait is postára elszedvén... hogy ez lehessen! Hogy úrnőinknek minden történetekről számot adjunk, ó vezérlő Anyánk!

Készületlen beszéd volt s így nemigen udvari, de legalább mégis már hang, ebben a sajátságos lélekzsibbadásban! És a fagy engedezett tőle. Elsőként magáé Prisogonis úré.

Előre lépett, megint meghajolt és tenyereit afféle bibliai, napkeleti bölcsék mozdulataival terjengette:

- Tik királynők, valahány ideje újabb erősítést küldtetek dicsőült Nagy Lajos atyafiának, III-ik, avagy Durazzói Károly nápolyi királynak...

Úgy szerkesztette csak meg, mint egyszerű jelentő mondatot; mégis mintha kérdő horgocskák kunkorodtak volna a szavai végén, - ami megszúrta Erzsébet büszkeségét.

- Ennek a mivelünk sógorsági rokon uralkodónak könyörgésire, igen! - felelt mindjárt a létra hegyéről.

A követ azonban a rendreutasítást nem vette fel, talán hogy el sem értette. Most már belejött és már adta a soron következő, megintcsak kérdésforma nyilatkozatot:

- ... s ekkor felségeitek megparancsolták a kétfajta Horváthyaknak...

Körbe fordult:

- Tudd: Horváthy János bán és Palizsnay pörjelnek, - hogy ezt a hadbeli új erősítést, valamint a derék summa költségeket, ennek a nemrég-lelt nápolyi királynak átadják.

Erzsébet zúzmarás igent bólintott, Mária követte, de mindhárman a nádorral együtt csak néztek, hogy mi legyen ezekből?

Kiderült.

Prisogonis felmagaslott, nagyot lobbant a sötét szeme s rémült, szinte diadalmas panasszal ugatta ki:

- Nohát királynék! Nohát szerelmes Asszonyim! E Horváthy-félék egyője, el is vakarodott igazán Nápolyba! Mán azt nem tudnám valóságosan, hogy melyik. De azt tudom csalhatatlanul s tisztán megmondom, hogy küldött segítségeteket nem arra a célra aránzotta, amire parancsoltatok! Jóval is másként! Éppen ellenetek!

- Megőrültél uram, ilyeseket csak álmunkban is higyjünk?

És Erzsébet izgatottan kezdett a szélverőjével, szinte mint tigrisfarkával, csapdosni.

- Nagy szó, követ urunk! - redőzte szemöldökét Garay. Sőt a Máriácska is indítatva érezte magát:

- Mi ezeket ingyen sem reménljük ama jobbágyainkról - mondta cérnaveknyon, megpróbálva kis cinege-nyakán tokát eresztetni, ahogy azt anyjától látta.

De Prisogonis szinte ingerülten intett erre a gyermeki negédre:

- Királyom! Királyom! Nem külön csak elrekesztett saját elmémet adom itt, én, szegény! Hanem ez az egész hozzátok hű tengerparti városoknak üzenete is! Többi közt...

Nyelt egy hallhatót.

- Inter alia - folytatta a szenvedélyben megtompulva, elhalkulva - első helyt a Frangepán grófoké, akik is hogy micsoda világon hallatlan ragaszkodással csüggjenek Magyar Országon és fennkölt Házatokon...

Egy rövid, lezáró mozdulatot tett:

- Felségeitek azt untig elég jól tudják! Megítélhetitek őket hazafiai közt is legbuzgóbbaknak lenni.

Itt pár lépést előre jött. Hátraszórta szeméből a sörényét.

- Fentnevezett gróff urak mostan nem merészkedhetvén kijjebb, épp a megmondottak mijján: nehogy a Horváthy-Palizsnayak rezgelődései figyelemkívül maradjonak, éppen ezért bocsátják fel óvásukat miáltalunk. Érti a Délvidék - lángoltak új erőre a szavai - hogy mit várhasson szomszédaitól, ha a magyar királyi autoritás ezeknek csinjaira féket nem vet!

Csakugyan nem múlt még olyan nagy idő, hogy e fenyegetett vidékek ne emlékezhetek volna jól a Nagy Lajos előtti állapotokra, amikor is örökös zaklatásokban volt részük.

- Szüntelen kisebbségekben és rájuk csatázásokban! Bandafiak őket minduntalan elhányván, roppant égetéseket támasztván, őket így marcongolván s ezernyi ezer tallér sarcokat rántván rajtuk!

De ezek a népek Lajos keze alatt már nyugodalmas, szép lakóhelyeken, csendesen, frissen, úri módon, nyugodni szoktak volt.

- Bátran kereskedhettünk! - hadonászott Prisogonis. - Töltözhattunk, gyarapíthattunk! Mert jó és ahhoz értő gályák oltalmaztanak! De a kalózok irdatlan pokoltorkába viaszasüppedni, eztán sem akarnánk!

Ezért óva intett tőle a követ mindenkit, nehogy a békesség erőteleníttessék! Nehogy újabb fosztások és istentelenségek eshessenek rajtuk!

- S nehogy a lesvetők tikteket is, szegény árva lelkek, lábatokról ejtven, majd későn szánjátok bánjátok, el nem hiteleteket!

Amilyen juhok néma szorongásával érkeztek a jádraiak, úgy egyszerre még Oranis Marino is hangjához jött.

Előállt és rángatta szintén a vészharangot:

- De nem elég ennyi! Mert nemcsak a Horváthy-Palizsnayaknak van kígyókő-fűvásuk, királynék! Hanem Tvardkó István rámai fejedelem is az világon van s forral erősen! Aztot a Velika Bosnát... mint mondani szokás az ő rác nyelvükön... Ugyanis a Nagy Délszláv álmod!

Ezt azonban Erzsébet mégkevésbé hihette; annál jobban nehezelte.

- Tvardkó! Férjünk rokonsága után, má-má meg saját atyafiunk? Kebelbeli unoka öcsénk, aki oly halálban kötelesünk? Ilyet urak ugyan mért mondotok! - készült kipezsegni méltatlankodása, - de Oranis Marino nem hagyott neki időt. Összeverte feje fölött a tenyereit s közbecsaholt:

- Te tudod Isten, hogy ez már a tengeri városokra nem aládobolt-e? Mint kezdi őket sorjába megütni, veddegélni, igen felrablani! Hajlékaikat is megszüntetni! Hogy mihamar kemence nagyobb lesz a háznál!

- Egész lakosok könnyes szemmel tekintvén vagyunkájuknak szomorú forgandó sorsban lételét! S azon egeket hasgató garázdaságokat, amivel őket roncsolják, búsítják, nyomják! - vágott közbe Prisogonis.

Majd egyszerre szinte elbődült:

- Teremtő Urunk minnél nagyobb büntetést lel, azt szállítsa árva fejemre, ha én ezt csak úgy költöm! Ha ez csak afféle beszéd!

Most már valóságos párharcot vívtak. Egymás szájából kapkodták ki a szót.

- Ez bizony az igaz fájdalmas reláció, gyám Asszonyunk, kérem felségedet!

- Hogy Tvardkó öcséd má Drakovicza várát erődíti!

- S háborúra készül!

- Ha semmisnek tartván rendcsinálás iránt való kérelmünket... és alázatos esdeklésünket csak elútáljátok s megvetnétek: bizony megtornyozik az keresűség! S abból még sok gonosz és nagy romolások jöhetnek ki rátok!

- És jobb lenne akkor rókáknak, pókoknak, vak varjaknak is, inkább ama földet ott lakniuk, mintsem egy jogarotok alá telepedett, keresztény, derék népnek, aztot a földet ott bírni!

Nem. Nem Erzsébetnek való volt ez, így... Eglyélegzetre! Közbeszólás nélkül... Hang befojtva... S csak nyelni, nyelni, nyelni! E valóban éktelen meséket!

Fátyolain áttündöklő, érettgyümölcs húsú karja felrándult, gyűrűs keze kétoldalt a fejéhez kapott s mintha füleit takarná:

- Hát ég, föld? hát ördög és pokol? hát minden kitámad? Úristen! Nagyisten! Mi ez, mi ez, mi ez! - lihegett s legjobb útban volt, hogy éleset sikít, mindjárt kitör és szabadjára ereszti egész fúriáját, amikor váratlanul az agg Péter - közben erőre kapva - csendesen előcsoszogott s szánakozólag így felelt:

- Ez, királyné, - ez, szegény, felséges hívem és leányom, ez: ez az uralkodás.

Erre az új hangra az úrnő kijózanult, szemeit ébredezőleg hordta körül, majd hátravetette gyönyörű fejét.

- Ez - sipolt, füttyült gúnyosan, a szent ember hanglejtését utánozva - ez, pap urunk és kedvelt érsekünk, ez: ez gyalázat, mely a trónnal esett, ha éppen tudnia akarod! De meglássátok s jól meghalljátok - emelte fel a mutató ujját - hogy mi e rút jobbágyi fondorlatokat megsokalltuk, úntuk! s még nagy lúgkészítés leszen a főmosásra!

Azért is a király nevével jelentette, hogy akik a bűzt keltették, ellenük ezt a lázongást maguk közt titkon építtették, gerjesztették, fűtták, - legelsőkül pedig azon nem igaz-magyar Horváthy-Hericartok: repülnek!

- Horváthy Jánost bánágából kimozdítsuk, - mehet a szemevilágába!

- Igende kit nevez helyére őfelsége? - súgott fülbe ijedten Garay.

Az asszony kirivalta:

- Majd a nagy-jólelkű hazafia uramot! Veszprémi főispán Bessenyei Jankó uramot küldjük, aki a Korona és Házunk iránt sokkal magaviselebb!

- Csakhogy ő mostan más széket ül!

- Nosza kibúcsúztatjuk belőle!

Bessenyei után persze megint újakkal kellett betömni a sorjába nyíló sok repedést... De az asszony már úgy belejött: mondta, mondta, - egészen megvadult, hogy itt neki többé ugyan senki sem szegülhet ellen!

Mint ócska harisnyaszárat, bontotta meg a bölcs nagylajosi személyi elrendezést - s mint egymást már szerkezetnél fogva vonzó láncszemek, kellett hogy aztán önkéntelenül is továbbfejtsek egymást: régi hű, valamint hibában ért igazgatók... Mentek falkástul. Ludasokon kívül a jólbeváltak. S jöttek helyettük a merőben talányos fajta ismeretlenek...

- Virradó korszak, hej! Friss uralom! Csodás napfordulat!
- villogott a szilaj tündér.

Hogy ez neki eszébe nem jutott eddig! Marenka kölyök-udvarának megszervezésével, félmunkát sem végzett...

- Új tisztségviselők! Tisz-tá-ra új rend és vezérlés! Új korhoz alkalmaztatott észjárás, boldogulás!

A tigrisfark-legyező hevesen csapongott.

- Ki elég agg, hogy egyre a tegnappal bajlódjék, bárha nagy volt is és dicső... a maga idején? Idvezült Lajosunkkal talán megszűnt a föld gömbölyeysége?

Forró ingerültséggel kígyóztatta szemöldökeit.

- Még bizony pozsdulást hozunk e megállt tó lethargiájába! A nagy mocsolyaféle vízkiöntéseket megélesztjük s elkergetjük a bággyadt szúnyogok dandárait! Nem vagyunk falraeső képmás, még árnyak nem vagyunk, uraim, hogy csak az előttünk járt fényt kövessük... hanem egyedül a mi saját orcánk hasonlatossága!

Türelmetlenül toppantott.

- Pezsegiének hát ki a magunk-költésű méhek s hordják azt a mézet! Mert mi ennek a hálátlan hazának hihetetlen megemelkedését határoztuk! Halld meg, Posteritas!

Odavillant a hüledező királygyermekre:

- Még meglásd Maradék az én sok szavaimat! Hogy nemcsupán férfi követhet el holmikat... afféle világrengető dolgot! Bezzeg asszonyállat is, az ő titkos erejéből! A Rex Foemineus! Felséged válasza ez - s huja! Evvel aztán tolmácsolám is immár... hogy miben álljon az új vezérlő saeculum!

Némileg végre kielégült a sérelmekért. Ezt így kellett... és így méltó a hatalomban cselekedni...

Nem is valami sok kenetet pazarolt többé a jádraiakra. Kis fejbiccentő köszönet... félszemet lehunyó engedély Máriának egy mosolyra... kézszorítás nádor urunktól... trón könyöklőjére készített zacskó pénz.

De ezt az emberséges követek el nem fogadták.

Ha! Nem azért jöttek... világért sem! A gyenge királyok árva gyanutlanságán és a virágzó déli tenger-tartományokon esett meg csak a szívük. No majd kifujják rémületük tajtékját e szegény fejedelmi hölgyek s esztelen felforgatás helyett jön, majd egész bizonyosan jön a kellő okos, gubernális intézkedés. Ezt a nyakrafőre hirtelenkedő hóbortot itt, csak nem vehetik komolyan?

Még vannak táblafiai... a királyi tanács! S még adódhatik idő, amikor a jádrai hívatlan vendégekre sem lesz éppen rossz emlékezni.

Kihajlongtak, haladtak és már a felségek is visszavonulni készültek - Mária lopva kinyitotta torkán a legfelső gombot - amikor támad ám elő Zudar Mihály főkormornyik, a falkárpit mögül! Sarkában Kóroghy Están napos ajtónálló... Zavar és nagy ziláltság látszott rajtuk. S megint az az előbbi, furcsa, tudja Isten honnan befütyülő, átsuhanó, borzongató szél...

*

Hát mégegy küldöttség! Nemes Ragusa város követei - és azúttal már merő jelentetlenül.

Erzsébetet mintha skorpió csípte volna. Sarkon fordult.

- Egész megszállta a világot a háborodás, hogy ilyen kéretlen ránk eshessék akárki? - sisteredett ki az előbb valahogy még fékezett dühe. - Mi ez ugyebizony? Korcsmáltató ház, avagy pedig udvar? S mink kik és mik vagyunk? Királynék, vagy csak így a csekély jobbágyaink bolondszolgálói?

Annyi esze ezért maradt, hogy a jövevények bebocsáttatását elrendelje. De a trónba már nem ült. Fel-alá huszkodta fekete uszályát a földön, szélverőjét ütögette az ökléhez s nézett böszvadult kíváncsian. Végezetül aztán megállt, mint egy padlóba fúródott acélkard, finoman remegve és mégis szilárdan.

Számított megint pár gyenge főre. Csakhogy itt most jöttön jöttek az emberek. Egyenkint, egymás után, nyakkal-fővel előrehajolva, tipegőn befutva, ami a sztrugurit, azaz szállót áruló mőcokat juttatta eszébe. Vagy őszvéreket, a szűk hegyi úton.

Valóban terhet cipeltek is az atyafiak, mint az őszvér. Zacsókókkal, szőnyeg-gőngyőlegekkel és ládikákkal, azokból kicsobbanó gyöngylánc ajándékokkal volt teli a kezük s Raguza hűségével a szájuk.

No ez..?

Hát akkor..!

És az őzvegy szinte már bánta, amiért nem maradt odafent a trónban. Ezek a jó csacsik ugyan mit tudhatnak az ő bosszúsága felől? Bár a szertartás-szegés megvan azért...

Arra gondolt, hogy talán mégsem hagyja azt a gyermekcsét odafent egyedül... De a dolog közben különöset fordult.

A két idegen csapatvezető, Gondola Péter és Luccari István - ahogy Kóroghy a nevüket még sebtében beadta - intett pálcájával, mire a jó megrakott emberek gyorsan a trón lépcsőjére helyezték a holmit s szintűgy tipegve, lohajtva és futva, mint ahogy érkeztek, ki, usgyé! az átellenes ajtón. Amazok ketten pedig szemtől.

Hát nem vész hírrel jöttek ezek is?

Bizony.

Luccari kezdte a gyászmondást. Gondola Péter meg mély elmordulásokkal tódította:

- Post equitem sedet atra cura!

- Lovas mögött ül a fekete gond...

- Ti is? Hát ti is?

Erzsébet felsivalkodott:

- Kímélj! Hadd! Szűnj!

De ezek ketten igazibb délvidékiek voltak, mint az elődeik. Ismerték az efféle dörgést otthonról, saját nejeiktől s nem hagyták dolgukat!

- Asszonyaimék, a nápolyi király, Durazzói Károly, erőtlenné árt a dicső férjednek, háborítatlanságtokra tett esküt!

- Capitalis irigye ő a ti hatalmatoknak!

- Mit tudtok ezekben, kegyelmes úrnők?

Ó orca, ó világ, ó az az átkozott Károly!

De Luccari István még meg is tetézte szavait:

- Aligha a magyar trónra nem les az a hitetlen áspis!

- És kígyófészkébe uraitok közzül is egyre gyakoribb a jövés-menés!

S ó, megint azok a másíféle délszláv készülődések! Hogy mennyire bujnék ki már Tvardkó rámai fejedelem is, a magyar véka alul! Egész elbizakodott a női kormányzat ügyefogyottságában, kötélszakadás esetére meg, a gyámkirálynéval való rokonsága révén reméli bántatlanságát. Palizsnay perjel pedig imhol! a johannita lovagok birtokait csapdossa zálogba és harácsolja a pénzt. Már valami négyezer aranyat egybe is gyűjtött, mint ezt ő maga felvallotta, mult esztendő szeptember 29-én, a székesfejérvári szerzetestársak előtt, akiknek prelátusuk. Tisztán megmondta, hogy a rend újudvari birtokait a Kanizsay családnak engedte át...

- Ekkora összeget!

- Vaj ugyan mire?

- Elláthatjátok, hogy nem a mi hűségés módunkon: ajándékozásotokra!

- Bár a perjel bőre nem sült le, még holmi királyi érdeket emlegetni! - kiabáltak, lármáztak összevissza a nobilek és az előttük jártaknál sokkal szenvedélyesebb természetük szerint, ugrált, ide-oda cikkázott a tüzesbogarú szemük.

De jóval kerültek össze!

Erzsébet türelme már igazán kifogyott s nem késett bebizonyítani, hogy mennyit ér viszont az a hamisíttatlan bosnya vér...

Szinte felrobbant a dühtől.

- Csidítsd az embert, trónszöktébe ne ordítson! - ordított ugyanúgy Garayra.

Be sem várta a hatást.

- Lelkem uraim, mit gondol kegyelmük! Hol... hol vagyunk! Zsiványbarlangban vagyunk?

Hát ez az a ménkü híres magyarbirodalmi udvar, amelyet ő olyan gondosan óv? Ebek járnak ide be vakogni? Keselyük dögöt csérrogni? Varjak várrogni? Csak így bajt, rosszat, vést, halált kurrogni: csőstül? Holmi ringy-rongy, fel se rúgnám ajándékokskáik fejébe? Köteles hűségük sértő fitogtatásával?

- Letégy nyelvedről a trón előtt, - hol állsz? Hej, szegény haza! Be meghanyatlottál az előljárók tiszteletében!

Botot... korbácsot szeretett volna, de izibe!

Minthogy azonban ilyesmi nem volt kéznél, csak a sívó tigris hangja, tehát azzal suhintott végig az újabb epekeverőkön:

- Torkonveret a király mindenkit, aki ellene pártot üt! Mi uram még az összeesküvők fejével akarunk tekézni!

Vigyázzon mindenki rá, nehogy lábainál, avagy éppen fenekénél találja... aztot a hitvány főt! De tik is... tik is!

Kifeszített karral mutatott a követekre:

- Így kell az őfelsége serena faciesse elé járulnotok? Vészbagoly... Két halálmadarak... akik csak gyászt tudtok kuvikolni! Ítéld meg Isten, miféle szolgák az ilyenek!

Szinte nekikfutott és szemükbe tüsszkölt:

- Hol voltatok bezzeg, ameddig Lajos élt? Színe-porotok sem látszott! Az Úr csak honn ült szépen, az ő házában, nagy kommoditásban, jóformán ki sem jött! S meglett minden mégis maga-magától... hogy hosszú esztendőkön át, az unalom evett meg!

Kortyolt egy hangosat.

- Nosza most aztán jösztek, hárkáltok, pántolódtok, Istenverte! Szinte versfutást tartotok itt! Miért? Mert mi vagyunk tán az ország szolgálatának számara, tevéje? Vagy hogy e gyermek humorát is egész elpusztítsátok?

A nádor többször próbált volna egyengetni.

De lehetett?

- Hadd, már elfortyant a lelkünk! Itt uram kelletébbvaló törvény, illem és iszonyú tekintet-rontás van!

Csak annálinkább akadoztak a szemei.

- Jah, te büdös haza! Még az egyetmásodra hányunk! Jah, még megtanítunk a főbbek tiszteletére! De ilyen óvégatásokat férfiak szájából sem szenvedünk tovább! Ebből a szemérmetlen ijesztésekből elég! Elég! - nyitogatta ökleit. Majd dühkínjában a tenyere vastaghúsába verte a fogát, zokogva robbant s huss! El, ki, mint a zivataros felhő.

A követek bamba képpel bámultak utána. A nádor is. De főképp a királyi gyermek.

Ím, őt a félelmesen ismert szülői indulat-tajtékozás közepett, a legszebben trónban felejtették. S mármost mihez fogjon?

Nem mert maradni. Anyjának borjúkötele nélkül rögtön biztonságát veszítette. Még valami galibába keveredhetnék...

Hát felszedelkőzött s mivel gyanította, hogy úgy egész szóltan, még ilyen árnyék-királyként sem inálhat el, ujjacskájával visszafenyegtetett az ajtóból:

- Szívünkben megszorodtunk, ti urak! Neheztelünk, igen neheztelünk! Való ilyen rút matériákkal az udvart búsítanotok? És kedvesanyánkat így megríkatni?

Feddés közben nem ügyelt a lába alá. Megbotlott a hosszú, felnőttes ruhában, ettől a véletlenségtől mégjobban megijedt, ajka elkezdett görbülni s most már maga is zokogva, hanyatthomlok kivágódott a küszöbön.

*

A két raguzai csak hült, hűledezett egymásra, aztán pedig a nádorra.

Igazság szerint hát fejbekólintódott a rémes politikátlan esztelenségektől Garay Miklós is. De hősileg leplezte.

Mit tudják ezek ezt az itteni megfordult, csodás korszakot? Ezt az ő hányt-vetett, rőkönyödésekkel teljes, cseberből-vederből soha, de soha ki nem kerülő, abban fulldokolva veckelődő, kárhozott életét?

Senki azt! Senki emberfia. S hejj! ne is, ne is... Még ő maga se..!

Szakállába símította a bajuszát, szakállát meg végigfuttatta a tenyerén s evvel mintha titkos forrásból merített volna új erőt a már soron következő helytállásra, előlépett és látszólag nyugodtan így szólt:

- No... ez dolgocskák kedves kegyelmeiket ugyan csöppet meg ne lepjék! Távol legyen a szótól a sértés... egykorban már látánk elég nagyobb szeleket is... Deazonban: cessante causa, cessat effectus! Secure!

Vontatottan elindult.

- Majd az egész történet csinosan rendbejő... Mert bár fajzásuk szerint, igaz, csak hirtelenkedő asszonyok, mégis igen királyi okossággal felékesített, nagy, fő és képes személyek ezek! Rendes végzésekhez azonfelül - tudjuk -

a tanácsbeli táblafiak közös gyűlése kelletik...
Köszönetünkkel, uraimék - bólogatott. - Még rávigyázzatok, hogy nagy és magas megemelkedésük leszen kegyelmüknek e hű postálkodásuk mián! Nádori szavam... Hát bene valete, bene valete!

Elkarolta jobb lapockán Luccari Istvánt, bal hónaljánál meg Gondola Pétert és csak lassan kiballagott velük. S az ég kegyelméből, harag nélkül tisztultak el a raguzaik is. Isten tudja, ezeket valahogy más bordából szőtték, mint az itthoni embereket. Jóllehet tüzeltek talán, amazoknál hangosabbakat pukkantak, nagy bumahányásokkal füstölögtek erősen, de a füsttel együtt ki is szállt fejükből a gőz, szívükből a gyűlölködés. Nem-magyarok voltak, tudtak a magyarnak megbocsátani is.

Később aztán csakugyan megtörtént az az «intézkedés».

Minthogy a már kimondott királyi szó enyhítéséhez Garayn kívül a tanácsurak többsége is kellett volna, ilyen hálátlan szerep pedig a haszonvári udvaroncok eszében meg sem fordult, - a főméltóságok egész sorát a terv szerint megbolygatták.

Horváthy helyére Bessenyey Jankót küldték ki.

Hanem a szegény tohonya János, erre a kényes tisztségre valóban nagyon Jankónak bizonyult.

Aló hát, útilaput kötöttek az ő talpára is! És Erzsébet egy óvatlan és kivédhetetlen pillanatban, mármeg Laczkffy Istvánnak kötötte le a királyi szavát.

De István is csak Istókként viselkedett. Sőt híre csördült, hogy érzésben a legkevésbé sem garaysta... Szeretné a nyakáranőtt uraságot minél előbb a polcról leejteni.

- Ilyen tarisznyahitű! - forgatták szemüket a hízelgők.

Bár mostantól Laczkffyn kívül, az elégedetlenek zöme sem sokat óvakodott. Főnökeik úgy ítélték, hogy a talaj eléggé megmunkálódott alattuk... És 1383 elején, Palizsnay János perjel már nyíltan kiütötte a Délvidék kéményébe a lázadás zászlaját.

VIII.

A követek elvonultával Garay fejére rászakadt egy darab csillagtalan mennybolt; dandára olyan mindenféle nyűgös munkáknak, aminőkkel a csendes nagylajosi korszakban sohasem kellett vesződnie. De legsürgősebb mégis az a gondja volt: végére járni, hogy mi lett a megfutamodott királynéval?

Bandukolt hát hozzá.

A jövőmenő udvaroncok lehetőleg elforgolódtak, szolgálomberek ész nélkül kotródtak az útjából. Az alabárdosok sem kérdeztek semmit, csak szét a fegyver s

át s be! Mert ennek a roppant hatalomnak erre kiváltsága van. «Nagy bemenetelű.» Vagyis járhat a nap bármely percében... ha ugyan ennek a jussának valami sok köszönetét veszi...

Most is a legrosszabbra készült. Talán fejgörcs... Lehet, hogy holt-eleven kimerevedés. Noha szívhasgatás, ájulás, vagy tigrisfujtatás, ugyanúgy lehetők.

Törülte már előre az üstökét - s no most Uramisten! De rémképei egycsapásra eloszlottak és mint aki folyamnak üdítő habjaiból kél ki...

Mert a falakat borító függönyzet mögül, soha még a világon ehhez fogható, kedves muzsikák! Két asszonyi hang bohóskodott valamin és itt-ott egy plüncögés, plimm-plumm: a koboz.

Megváltottan emelte szemét a mennyezetre s mogorva arca kicsit férfi-bután, bizonytalan, vak mosolyra vonult. Aztán beljebb dülleszkedett a nehézkes testével és fülelt.

Hiszen ez itt... ő, a cudar sors szebbik színe? Az örök kiszámíthatatlan, mindig váratlan, drága Változatosság? Az ő kezében van a koboz s hogy az a Nagyisten áldja meg ez insperáte való jó fordulatért, amit álmában sem mert volna hinni! Nem, ezt igazán nem gondolta, hogy ez neki majd így rendesen fenn üljön a nyugvó padon és nehéz külső dolgát ne csak még inkább nehezítse, házi bajokkal.

A második-valaki meg a fő palotásasszony, persze. A szinte barátnő. Ragovicsné. Él itt az udvarnál szép

szőkeségben és özvegyiségben, - de éljen is, a szorongattatásain gyakran segítő lélek!

Most ennek a fejére is ráfóhászcodott egy áldást s nagy örömeiben nem tudta, mit nem adott volna neki - az egész világnak! - olyan hála buzdukt szét benne. És jó pihenőre ernyedtt testén áthőmpölyödött valami végtelen kellemes langyosság.

Amazok ott a függöny leplétől nem vették észre, hogy bejött. Hát nem is mozdult. Meghúzódott a kárpit hasítékán kívül. Kéjelgett. Szabadon lélegzett!

Íme most az az irtóztató foghatatlan súly, az a nap közben, mint gyomra aljában leült kő, rejtek nehézség: nincs. Nincs ok a szorongásra. Nem kell in timore et tremore várni a következő percet. Aj be gyönyörű!

És megemelkedett lélekkel egykevéssé szusszantott; legeltetődni kívánt. Néha hát ilyen vígaszteljes és kegyelmes képen is... Mint az a forródéli, barna női arc ott, melyen most nevetésnek fénylapjai villódnak, harag marconasága, bú és szemrehányás nélkül.

Milyen egész újféle módon szép így! S az a szinte kislányos mozdulat, amivel a bujafekete sörény a homlokból pajkosan hátrarázattatik!

Világelső asszonyállat ez... no. Mégis... mégis csak... És szédület, így egyszerre megint a hinta felfele lendülő oldalán suhanni! Most az a másik sors elsúlyedt, le, a láthatatlan mélybe, poklokra valahova... Vagy talán soha

igaz sem volt, hogy *volt*? Hogy az élet gyötrő és nyögesztő? Csak ez a hang? Az elégedett és játékos némbor hangja?

Kacagás és derű... Bátorság és vállalkozásokra támadó erő... akár bizony a legnagyobbakra is. Most úgy érezte: merné. Talajt kapott, csodaföldet érintett megint a sarka. Anteusz titkával közlekedett s ha ezt az alapzatot úgy a lába alatt meghagynák... ohé! Nincs az a Heraklész, aki rajta és ezen az országon erőt vehetne!

Szemet hűnyt, hogy annál élesebben halljon. Mit les el itt mindjárt..? És odabent megszólalt a koboz. A nótá felcsendült:

Ezek is pediglen szörnyű sietéssel
Gyorsalkonnak vala jó nagy sebességgel
Uram Están kelme beadja hírünköt
Asszony asszonyunknak megmondjad jöttünket.
Kuvik! Kuvik!

A szőke Christa odabent madártorka szakadtából kacagott. S ejha? Csakugyan... Furcsaforma ez az éneklés... De már haladt is tovább:

Mert vagyunk mink ketten két fő jelösségek
E jó Pétörömmel fő nevezetességek.
Aranyban dajkálnak odahaza minket
Selyemágyba itt is, tudom békéltetnek
Kuvik! Kuvik!

Csúfondáros, csípős, édes-zamatos volt ez a hang, mint a forrongó bolond must. Miklós egyelőre még nem értette, hogy miért a gúnyolódás, kicsobbanó hahota, node... majd megérti! Mert perdültek megint a húrok, koccantak a gyűrűk s az a gömbölyű ajk csücsörödött, megrágni való édesen:

- Csitt, csitt Christám! Itt most az jön, hogy «mondszaja királyné, hatalmas királyné». - És zengett a dal:

Jaj cselédem Istók, jaj kit hozál elé
Soha láttam eddig ily két fura legént!
Ily két vöcsök-fülű, tülökorru görént,
Bak-patájú kerge, bagolycsőrű szegént!
Kuvik! Kuvik!

Az udvarhölgy odabent már a pokrócon hempergett s nagy maguk-hitelében nem is valami vigyázatosan. Harisnyakötő gelesztái minduntalan kivillantak. Ez sem rossz látvány...

És Miklós mosolyra fanyalodott:

Aha! Istók! És: Pétör! Meg «hatalmas királyné...» Dehiszen akkor helyben vagyunk? Mert akkor ez a verzeset itt most letten-készül? Annálinkább hát... Ezt meglesőnk. - És plüncögött a koboz:

Balgaságuk köz nekik a számmal
Szemük ennek bandzsal, vagynak két bal lábbal
Vagynak ezek itten bolondoskodással

Felség színe előtt csoda rút lármával:
Kuvik! Kuvik!

Már enyhén höbögött Miklós, mint mikor komoly nagy hordóból a picike dugó kilazul. Rázogatta a szokatlan kedély: felfogta már a dolgot!

Hát persze, hogy a raguzai követség énekes képe ez! Úristen! Milyen könnyű, más színű! milyen semmiség ez így, e függöny mellől! S talán csakugyan is... nem olyan világrengető nagy ügy az egész...

Erősebb ingere támadt. Torokcsiklándozás. De megállta. Bolond ember, a kevés égi adományaidat el ne rontsd! Ritkán vagy ily kedves eseteknél auditorium! - rántotta össze megint a szétfutott ajkait. - Odabent pedig ment a frissköltés tovább:

Délyest felségeim, igen fondorlanak
Mindenfelől rátok igen haragunnak
Ellenetek ilyképp igen feltámonnak
Lázadók a tokbul... piszkafát kivonnak.
S: kuvik! Kuvik!

Egy tréfában is parancsoló kézlegyintés következett most. Tollpárnákba bubogó fulldoklás. És ezentúl megszakítás nélkül haladt a história:

Avval tinéktek majd torkotokat meccik
Nagy siralmasképpen torjáról leejtik
Árva királynéknak halálát idézik

E halottas háznak gyászfeketeségit
Kuvik! Kuvik!

De már igazán vitte a kutya a tollseprűt! Mint
nehézkórban, kepickélt, nyomorgott, rugódozott a szőke
hölgy. Odavolt kínjában. Kukorékolt, vergelődött, majd
megbolondult.

- Jajúristen! Immár nem bírhatom tovább! Felséged el ne
veszítsen!

És egy eszeváltott felsikítás:

- Meg... hegyestöröznek! Torkunkba eresztvén finum
fringiai... piszkafájukat! Azt ráncsák elő... a hősök! S
avval metélik nyakunkat!

- Mint a szecskaneműt! - hagyta rá egy holtkomoly
tettetésében csak még annál ingerlőbb hang. De legott
hozzátette: valami hátramaradt! Ez:

Karika orrába, nagysűrő bundába
Főmedve urunk áll, csak úgy egymagába.
Plumm, plimm.

A hosszú pillák felvetődtek.

Csak úgy nyugton tarcsa mely szörnyű karmait
Ingyen pattingatja röttentő agyarit
Plumm, plimm.

S egy kis torokköszörülés.

Nincsen ettől szajkóm, nincsen amért féjjél!
Károgj varnyú, holló, sose ijedezzel!
Plumm, plimm!

Gyors futam a húrok fölött:

Medvének inkább baglyot kuviklani hagyja
Jobb szereti Miklós, ha mézet nyalhatja!

Hanem még ilyet! Erre ki számíthatott? Nagyot hólyagzott
a függöny, egy súlyos barna tömeg: lökk, elő s a plumm-
plimmet már Garay adta meg... Erzsébet szájára.

- Aha lélek! Hát így bocsátjuk hű nádorunk ellen a mi
hamis sípunknak hangjait? S hát: medve? Karikás? Csak
úgy tétlen agyarkodó? Mi? Hejj, nagy méltatlanság és
fejedelmekben levő, rút háládatlanság!

- Eresszen kegyelme... Még megöl, avagy megfélszegít!

- Csak kivonom villás nyelvét ennek a zomok
kígyócskának, keresztvizet begyére gyűjtögetőnek! Aha...
s plumm, plimm! Ugye bezzeg!

Hol volt itt vészkövetség! Ország! Bú és gond,
gyászszesztendő! Csupán két forrón marakodó, bíborködbe
kergült teperődő: szerelemnek megszállottjai.

Erzsébet eldőlt a váratlan rohamban. Koboz erre,
tollverője arra. A fekete hajsátor lebomlott s az özvegy
kacagott, kacagott.

- Maga bujnyik! Maga bujnyik! Elenged?

- Nem, ez meg itt az én nótáskám! Addig abba nem hagyom, míg hatalmasul, vagy száz strófára tellőt nem szerkesztek belőle!

És egészen kölyökké gyermekedett a nagy mogorva férfi.
Úgy tetszett, hogy szavának áll...

Christa elnézte kicsit a hergelődést s vette azt a meglepetés legkisebb jele nélkül. Napirenden való eset volt itt az ilyesmi. Vagy dühtajtékos tombolás, vagy a Vénusz... Vagy a kettő együtt.

Kinek jutott volna eszébe, hogy előtte titkolódzzék?

Ugyanugyan... Szentkajafás..!

Hiszen kezdettől fogva látta ő ezt a szívszerelmet fejlődni s ó! megértette, az éveken át sínylődő Lajos oldalán, aki aztán el is húnyt.

- Mit fogjon tenni a nő az ő belső állapotaival, ha még nem hanyatlott idejű, egészség van, olykor tüzek tüze gyull és a bordacsontoknak kíváncsisága? - emelgette a szemöldökeit. - Jaj bizony örökre sápadt homlokkal nem üldögélhet a jégen! Korona s effélék a Vénusz dolgaiban keveset segítvén, melegítvén... és a gyarló tetem nem érvén be a Birodalom ajnározásával!

Ő maga talán klastromban töltötte özvegységét?

Első színes ruhájánál hamarabb megérkezett a bánatűző...
s meglett a tapasztalat... Akkor pedig mit lenne előtte mit
palástolgatni?

De azért mikor a csata több lett kettőnél, csak
feltápáskodott mégis. Nyújtózott egyet, lesuprálta
köténykéjét, hozzáfogott megsértődni: orra kis fintort
forogatott s azzal mellőzötte, tüntető széles riszálással,
kilölgérezett.

Forgách Balázs... no! Ha már így felpiszkálták ezek a
hamvat! Vagy valamelyik Drugeth úrfit fogja megtalálni.
A csere nem árt.

Lélek!

Ó!

Ó, ki olyan botor, ki elég dőre, hogy még ilyen nyolcadik
világ csudáját is keressen a cudarokban! Csak
kardkötéséig legyen ember az ember, azon felül az sem
baj, ha nyerít. Szerencsére nem vagyunk holmi balga
vérmagyarok... Művelt külföld! Haladó világ! És varietas
delectat... Ssz.

Ilyen gondolatok közt vonult és tudta, hogy nem egyhamar
kerül elő. Nádor urunk muzsikája elég időig szokván
tartani...

Miklós eszéből ezalatt kiröppent minden gond, minden

káros füstölgés. Most csak a mámort érezte, hogy ezt a sívó királytigrist csapdába kaphatta.

Soha. Soha ő ezt azért nem képes mégsem tisztán megérteni! Hogy éppen: ő... És lappangott benne a gyanu, hogy valami mérge lehet tán ennek az asszonynak. Valamilyen titkos vérmérge, amivel az ő egész valóját úgy megcsinálja, hogy mentől többet szürcsölt, annál többet kívánjon.

Aj, pedig hányszor nyitott be ő már ide a kétségbeesés gyászlázadó óraiban azzal, hogy: nem! Hát itt valami rettenetes balul megy! Az élet szekérrúdja szörnyen félre fordult s ezen okvetlenül változtatni kell. Kell! Nyakát a járomból kirántani... Mert ez így tűrhetetlen! Tűr-he-tetlen gyötrő... Ha százszor királyné miatt is! Hány esetben szakadtak napok hosszára, csakugyan külön! De a már felszívódott vérméreg mindig hatott s ő mindig megint visszasomfordált: ledobbanni. És milyen boldogan meghunyászkodott, milyen áradóan hálás volt ilyenkor, hogy közben az esztendeje örökre ki nem telt! Nem vették túl komolyra a lázadását! Megmaradhatott tovább a jármot vonni, megint lázadni és körbefutni, ezen a már jól tudja, hogy sehovasem vezető úton, mely számára azért mégis, a boldogság egyedüli útja.

Hatalmas okokat talált mindig, hogy újból megbocsásson.

Nem volt-e más ez a nő, valamennyi eddig ismerteknél? Szertelen lénye, a hibáin, lelke sajátságos, lázrobbanó, kúsza készülétén túl, nem volt-e éppolyan szélsőségesen jó is? Hát még kiben a világon van ennyi érzékenység,

csín, gyors elme? Kiben olyan könnyekig megindulni tudás, kegyetlen önbírálat, másokon szánakozás? Kiben akkora lelkeség, hűség, eredendő tisztaság, mint ebben a bár bukott, de csakis általa és érette bukott szegényben?

Hányan rajzanak körötte pedig, a királyi hír név hiú fénykörében! De ennek jelszava: principiis obsta...! És meg is teszi. Már természeténél fogva, a közeledés első szelére mindjárt bőszi... s nem! Rögtön magvába öl minden vállalkozni kész ocsmányságot.

Ilyet ember felejtse?

Hát ember lenne? Lehet? Hát megteheti?

A déli nap besápadt a szűk és magas ablakon. Kint a tél orkánja söpört, fütyült. S ő különös módon könnyű lábakkal, szinte anyagtalanul szállt a nyitott tűzhely mellé és a félálom-félébrenlét valami sajátságos állapotában bocsátkozott a farkasbőrös padra. Most maradéktalanul nyugodt volt. Szinte kinyilatkoztatásszerűen világosodott fel s egész valója teli lett a végtelenség megszűrt zenéjével.

Ernyedt karja a kobozért nyúlt. Ujjjaival a húrok közt babrált.

Eleinte csak véletlen volt a szólam. De aztán mind erőteljesebbé, már akartta és kifejezővé is teljesült, - míg az a másik más-világról hazatérő szellem hirtelen arra ocsudott, hogy kedvesének ajka is kinyílt. S zümmög. Az

a tartózkodó, zárkózott, valahogy mindig bús, az a vaskemény férfi...

És hozzá miről?

Óróla. Sívár gyermekkoráról, a békétlen szülői házban... Örömtelen napjairól, egy holteleven férj, egy királybálvány mellett... Érthetetlen eltaszítottságáról... Útjuk egybetorkolásáról: késői, fájdalmas, soha törvényessé nem tehető szerelmükről.

Zsibbadt darázsdongással szólt a dal, ahogy csak mély lélek tud beszélni, de érződött benne a mindig készséges tűz. És mire a rögtönzés végetért, Erzsébet már ott roskadt Miklós lábainál. Hajának előrepatkzó Magdolna-sátora alatt, sápadt arcán megállás nélkül folytak végig a könnyei. Feltámasztotta állát a férfi térdeire és lázas szemével el nem eresztve, sóváran beszívta annak tekintetét, hirtelen boldog önkínzással feljajdult:

- Ugye én csak gyötröm!

- Kit?

- Magát. Én csak erre jöttem kegyelmednek. Ezt hoztam. Hoztam valami mást is?

- Mindent. - felelt a férfi, inkább a szelíden leszálló pilláival.

- Ezt... másszor is tudod?

- Folyvást.

- Egyforma napok homokszürkeségében? S ha bántalak is?

- Mindig.

A nő kezeit kulcsolta a feje fölé.

- Amikor átkozott kételkedő természetem kitör s nem beszélheted le fűriámat?

- Mindnyájan a gyarlóság törvénye alá vetettek vagyunk, kedvesem.

- És maga ilyenkor is látja... jobbik valómat? Tudja a rosszat jószágom megtakarított garaskáiból pótolni?

- Tudatlanban is.

Az asszonyt rázta az édes zokogás.

Hirtelen Miklós térdei közé fúrta a fejét.

- Jaj! Felette szeplős vagyok! - kiáltott. - Jaj, nagy, nagy hibáim!

- Azokkal együtt vagy te nekem örök eledelem.

- S nem fog keme álmélkodva körülnézni soha; hogy "öröm: az *mi*? Hát még az is van?"

- Nekem már megfelelték.